

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

לפני כב' השופטת תמר בר-אשר צבן

אהרן דומב

התובע

נגד

1. אלדד יניב
2. שמואל הספרי
3. גדי טאוב

הנתבעים

בא-כוח התובע: עו"ד אביעד ויסולי
 באי כוח הנתבעים 1 ו-2: עו"ד מיכאל ספרד, עו"ד אנו דעואל-לוסקי
 בא-כוח הנתבע 3: עו"ד ישי שנדור

פסק דין

1
 2 בתביעה הנדונה טוען התובע, מר אהרן דומב, כי ספרון, שכותרתו "השמאל הלאומי" (להלן גם –
 3 **הספרון** או **הפרסום**) שהנתבעים 1 ו-2, מר אלדד יניב ומר שמואל הספרי, חיברו ופרסמו, שהנתבע 3,
 4 מר שמואל טאוב, היה שותף להפצתו באמצעות האינטרנט, כולל דברים המהווים הוצאת לשון הרע
 5 עליו, כמשמעותו בחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן – **חוק איסור לשון הרע**). כן טען,
 6 שעצם הפרסום והפצתו מהווים אף עוולות אחרות, כפי שיפורט בהמשך הדברים.
 7
 8 כפי שעוד יובהר, עד חודש מארס 2014, אז הועברה התביעה להמשך שמיעתה לפניי, התנהלו
 9 במסגרתה הליכים רבים ואף החלה שמיעת חקירת התובע על תצהירו ושמיעת הוכחות. לאחר
 10 שהתביעה הועברה להמשך שמיעתה לפניי, התקיימה ביום 27.4.2014 ישיבת קדם משפט
 11 שבעקבותיה ניתנה החלטה הקובעת כי מאחר שדיון בכל טענות ההגנה, למעט טענת אמת בפרסום,
 12 אינו מצריך שמיעת ראיות, יסכמו הצדדים בכתב את טענותיהם מבלי שישמעו עדים נוספים. אם
 13 יימצא כי יש בפרסום משום לשון הרע, כי אז בהתאם להחלטה האמורה, תידרש שמיעת ראיות
 14 בעניין טענת הנתבעים בדבר אמת בפרסום.
 15
 16 מכאן אפוא, שהשאלה המרכזית הטעונה הכרעה היא, אם אמנם יש בפרסום משום לשון הרע. לצד
 17 שאלה זו, נידרש בין השאר, גם לשאלות נוספות, העולות מטענות הצדדים שעוד יפורטו בהמשך
 18 הדברים ובהן לשאלת ההשלכה שיש להחלטות קודמות שניתנו במסגרת התביעה הנדונה וכן
 19 לעולות נוספות שאף בגינן נתבע פיצוי במסגרת התביעה. כך או אחרת, לנוכח טענות הצדדים,
 20 נידרש אף לשאלת החיוב בתשלום הוצאות.

א. עיקרי העובדות ועיקרי ההליכים

21
 22
 23
 24 2. בהמשך הדברים נרחיב בעניין הפרסום נושא התביעה הנדונה. לעת הזו, נסתפק בכך שנאמר
 25 כי מדובר בספרון, שכתבו הנתבעים 1 ו-2, שכותרתו כאמור "השמאל הלאומי (טיוטה ראשונה

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

- 1 להערות)", אשר פורסם בקיץ 2009. בספרון מובאת עמדת המחברים בנושאים פוליטיים וחברתיים,
2 בעוד אחד הנושאים המרכזיים, הוא ביקורתם כלפי מה שכינו "מפעל ההתנחלויות" באזור יהודה
3 והשומרון. על-פי טענתם, הוצאת המדינה על מפעל זה הייתה כמאה מיליארד שקל (או דולר), בעוד
4 שלשיטת המחברים, ראוי היה לנתב סכום עתק זה לטובת מטרות אחרות.
5
6 אגב העיסוק באותו "מפעל התנחלויות", ישנו פרק שכותרתו "דומפה, ולרשטיין, זמביש ושות'"
7 (פרק 23) הרואה בשלושה אלו, מי שהם "אדוני הארץ" העומדים מאחורי אותו "מפעל התנחלויות",
8 המהווה כאמור, נושא לביקורת חריפה בספרון. כך בעוד שאין חולק שהתובע הוא אותו "דומפה".
9 האמור בפרק זה, שבהמשך הדברים נרחיב בו, עומד בבסיס התובענה הנדונה.
10
11 3. התובע, אשר כנטען בכתב התביעה, הוא תושב קריית ארבע, הגיש את התביעה ביום
12 28.1.2011 אל בית המשפט לעניינים מקומיים, אזור יהודה ושומרון, קריית ארבע. על-פי החלטת
13 כבוד השופטת מלכה אביב, שלפניה נשמעה התביעה בתחילה, ערכאה זו אינה מוסמכת לדון בתביעה
14 הנדונה ולפיכך היא הועברה אל בית משפט השלום בירושלים.
15
16 בכתב התביעה הציג התובע את עצמו כתושב קריית ארבע, אשר מילא תפקידים במועצת יש"ע
17 (יהודה ושומרון ועזה). לטענתו, הפרסום מהווה הוצאת לשון הרע עליו ובעצם הפרסום עוולו
18 הנתבעים כלפיו את עוולת הרשלנות ועוולת שקר מפגיע, פגעו בפרטיותו, הפרו חובה חקוקה ועשו
19 עושר שלא במשפט. לפיכך עתר לפיצוי כספי בסך של 300,000 ₪ ולצו שיורה על גניזת הספרון.
20
21 כתב ההגנה מטעם הנתבעים הוגש ביום 24.5.2011. מאז הוגש כתב ההגנה, התנהלו הליכים רבים
22 במסגרת התביעה הנדונה והתקיימו מספר ישיבות קדם משפט, אשר במסגרתן הגישו הצדדים כתבי
23 טענות רבים ורחבי היקף. להלן נפרט אפוא, רק את מקצתם ואת העיקריים שבהם.
24
25 4. ביום 24.5.2011 הגישו הנתבעים בקשה לסילוק התביעה על הסף. התובע הגיש את תגובתו
26 לבקשה ביום 8.8.2011 וביום 10.11.2011 ניתנה החלטת בית המשפט (כבוד השופטת מלכה אביב),
27 הדוחה את הבקשה לסילוק התביעה על הסף. זאת בעיקר מן הטעם ש"השאלה אם הפרסום ... מוגן
28 על-ידי חופש הביטוי או שהוא ... עולה כדי לשון הרע, היא שאלה הראויה להתברר בהליך מתאים.
29 'חופש הביטוי' אינו ביטוי קסם המביא לאיונה של התביעה ויש לאפשר לתובע לנסות ולהוכיח את
30 טענתו כי מדובר בלשון הרע ...".
31
32 יוער כי מאוחר יותר, ביום 17.3.2012 ניתנה החלטה נוספת של כבוד השופטת מלכה אביב, אף היא
33 על גבי הבקשה הנזכרת לדחיית התביעה על הסף, שאף בה נקבע כי יש לדחות את הבקשה לסילוק
34 התביעה על הסף. החלטה זו מנומקת יותר מקודמתה ובה אף נקבע, בשונה מקודמתה, כי על
35 הנתבעים לשלם לתובע סך של 3,000 ₪ עבור הוצאות הבקשה ללא קשר לתוצאות ההליך.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1
2 .5 בקדם המשפט שהתקיים ביום 14.12.2011 הגיעו הצדדים למספר הסמכות עובדתיות
3 ולהסכמה כי בהתאם לאותן הסכמות יסכמו בכתב את טענותיהם בעניין התביעה הנדונה. הסכמות
4 אלו אושרו בהחלטה ונקבעו מועדים להגשת סיכומי טענות הצדדים.
5
6 מאוחר יותר, בעקבות חילופי טענות בעניין היקפו של ההסדר הדיוני שאושר כאמור, הודיע התובע
7 ביום 20.2.2012 כי אינו מסכים להסדר שנקבע וביקש שהתביעה תיקבע לשמיעת ראיות. בעקבות
8 הודעה זו קבע בית המשפט (כבוד השופטת מלכה אביב), כי ההסדר הדיוני יחול רק בעניין שאלת
9 האחריות לנזק הנטען, אך לא בשאלת סכום הפיצוי שייפסק, ככל שייפסק. החלטה זו שוב גררה
10 חילופי הודעות, תגובות, בקשות והחלטות שבסופן ניתנה ביום 20.6.2012 החלטה המבטלת את
11 ההסדר הדיוני האמור ונקבע שהצדדים יגישו תצהירי עדות ראשית וכי יישמעו הוכחות.
12
13 חילופי הדברים וההחלטות שניתנו, הובילו לכך שביום 29.8.2012 הגישו הנתבעים בקשה לפסילת
14 השופטת מלכה אביב מהמשך שמיעת התביעה. הבקשה נדחתה בהחלטה מיום 23.9.2012 וביום
15 11.11.2012 דחה כבוד נשיא בית המשפט העליון א' גרוניס את הערעור שהגישו הנתבעים על החלטה
16 זו (ע"א 7427/12).
17
18 .6 בין לבין הגישו הצדדים את תצהירי העדות הראשית מטעמם. התובע הגיש את תצהירו
19 ביום 2.9.2012 והנתבעים הגישו תצהיריהם ביום 10.10.2012. דומה כי תצהירי הנתבעים חרגו
20 בהיקפם מגבול הסביר והמתאים, אף לתביעה מהסוג הנדון. כך למשל, תצהירי הנתבעים 1 ו-2,
21 אלדד יניב ושמואל הספרי, מחזיקים כל אחד חמישים ואחד עמודים, המודפסים בצפיפות (תצהירו
22 של גדי טאוב החזיק חמישה עמודים), ואליהם צורף כרך נספחים עב כרס, המחזיק עשרים ושמונה
23 נספחים, הכלולים כתבות, מאמרים ותקליטור שבו שבעה סרטים.
24
25 ביום 6.6.2013 התקיימה ישיבת הוכחות ראשונה, שבמהלכה נחקר התובע על תצהירו. עוד קודם
26 לכן, בישיבת קדם המשפט שהתקיימה ביום 1.1.2013 ואף לאחר ישיבת ההוכחות, נדונו בקשות
27 שונות מטעם הנתבעים בעניין עדים רבים שביקשו לזמן. כל אלו גררו החלטות של בית המשפט
28 והודעות של הצדדים שבהן הובהר, שזימון העדים דרוש רק לעניין טענת אמת בפרסום (ראו למשל,
29 החלטותיה של כבוד השופטת מלכה אביב מיום 1.1.2013 ומיום 4.11.2013).
30
31 ביום 29.1.2014 נשלחה אל הצדדים הודעה ממזכירות בית המשפט על כך שכבוד השופטת מלכה
32 אביב יוצאת לתקופת שבתון ממושכת לקראת פרישתה, וביום 10.3.2014 הועברה התביעה להמשך
33 שמיעתה לפניי. כפי שכבר נאמר, בדיון שהתקיים ביום 27.4.2014 נקבע כי הצדדים יסכמו את
34 טענותיהם בכתב, כמפורט לעיל. בהתאם לכך ובהסכמת הצדדים באשר לסדר הגשת הסיכומים,
35 הנתבעים סיכמו ראשונים והגישו את סיכום טענותיהם ביום 12.6.2014. סיכום טענות התובע הוגש

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 ביום 24.7.2014 וביום 11.8.2014 הוגשה תשובת הנתבעים (יוער, שמספר כתבי הטענות, החסר
2 במסמכים בתיק והצורך בארגונים, גרר את העיכוב במתן פסק הדין).

3

4

ב. הפרסום נושא התביעה

5

6 7. הפרסום נושא התביעה הוא כאמור, ספרון כחול, שכותרתו כאמור "השמאל הלאומי
7 (טיוטה ראשונה להערות)", קטן (11 x 16 ס"מ) ומצומצם יחסית בהיקפו, המחזיק 83 עמודים (ובהם
8 מעט מלל בכל עמוד), אשר כמצוין בו הודפס ב"ערב ראש השנה התש"ע (קיץ 2009)".

9

10 אין מחלוקת על כך שספרון זה הופץ ברבים ותוכנו אף פורסם באתרים ברשת האינטרנט. מקריאתו
11 עולה כי כטענת הנתבעים עצמם, מדובר בפרסום פוליטי מובהק, שזו תכליתו, המחזיק שבעים
12 ושבעה פרקים קצרים (אורכו של כל פרק במוצא, הוא עמוד קצר אחד) ובו משנתם של המחברים
13 בסוגיות רבות, רובן ככולן פוליטיות וחברתיות, המעסיקות את החברה בישראל ועומדות במוקד
14 השיח הציבורי. הספרון מגדיר את אלו שבעיני המחברים הם אנשי "השמאל הלאומי", תוך
15 התייחסות לקבוצות אחרות בחברה ומתיחת ביקורת נוקבת עליהן ובהן, "השמאל" (פרק 1),
16 המכונה אף "הסמול" או "השמאל ז"ל" (שם), ו"הימין" (פרק 2). הספרון עוסק באלו שאותם
17 מגדירים המחברים "משתמטים" (פרק 7), באלו שלטענתם הם "חזירים קפיטליסטים" (פרק 10)
18 ובעוד אחרים. כן עוסק הספרון בין השאר, גם בסוגיית עיירות הפיתוח, אשר לטענת המחברים
19 תושביה הוזנחו שלא בצדק ואף במכוון במשך שנים, עוסק בסוגיית היחס המתנשא, כך לשיטת
20 המחברים, של גורמי שלטון כלפי בני עדות המזרח, עוסק בבני קיבוצים שלפי עמדת המחברים לא
21 המשיכו לקיים את האידיאולוגיה של הוריהם ובאלו שאותם כינו, "המפא"יניקים", שהספרון
22 מבקר בצורה קשה (בין השאר, פרקים 50-56). כך גם עסקו המחברים בדמויות ציבוריות שונות
23 שלדעת המחברים השפיעו על החברה הישראלית בהיבטים חברתיים, פוליטיים ומדיניים, לטוב
24 ולרע על-פי עמדת המחברים, ועל יחסה של החברה ושל אנשי הציבור אל אותן דמויות (בהם, דוד
25 בן-גוריון, גולדה מאיר, שמעון פרס, יצחק רבין, מנחם בגין, זאב ז'בוטינסקי, הרב עובדיה יוסף ועוד
26 רבים אחרים). חלקם זוכים לדברי תשבחות (דוד בן-גוריון, יצחק רבין), חלקם מתוארים דרך יחס
27 החברה אליהם (הרב עובדיה יוסף) ויש שאף זכו לתיאורים נלעגים במיוחד (למשל, יאסר ערפאת).

28

29 8. אחד הנושאים המרכזיים שבו עוסק הספרון, הוא הנושא שהוכתר בכותרת "מפעל
30 ההתנחלויות", העוסק בהתיישבות היהודית בשטחי יהודה ושומרון מאז שנת 1967, ביחסה של
31 המדינה ושל רשויות השלטון אל מפעל זה ובציבור העומד מאחוריו, לגווניו. כך למשל מבחינים
32 מחברי הספרון בין קבוצות שונות, על-פי הגדרות שונות ובהן "סופרמנים עם כיפה" (פרק 27),
33 "הפושעים מהגבעות" (פרק 35), "המתנחלים בעל כורחם" (פרק 36), "דור אבשלום קור" (פרק 29)
34 ואחרים וכן ביחס של המכונים "השמאל" אל המתנחלים (פרק 24, שכותרתו "השמאל והמתנחלים

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 – אהבה ממבט ראשון"). בספרון לא חוסכים המחברים את שבט ביקורתם מקבוצות אלו כולן,
2 לרבות אותו "שמאל ז"ל", כמו גם מקבוצות רבות אחרות בחברה הישראלית.
3
4 "מפעל ההתנחלויות" הוא אפוא, אחד מנושאי הביקורת המרכזיים בספרון, אשר על-פי הנטען בו,
5 ההוצאה הכספית של המדינה להקמתו הייתה מאה מיליארד שקלים או, לטענתם, על-פי פרסומים
6 זרים, מאה מיליארד דולר (פרק 20, שכותרתו "המחיר של הכיבוש – סוד כמוס לפרה ולסוס"). כך
7 בעוד שלפי תפיסת המחברים, סכום עתק זה יכול היה לשמש למטרות אחרות, אשר על-פי תפיסתם,
8 הן טובות יותר וחשובות יותר לחברה בישראל ובהן קידום עיירות הפיתוח, קידום ופיתוח מקומות
9 יישוב ערביים ישראלים נעדרי תשתיות בסיסיות, פיתוח כבישים, רכבות ותשתיות, הפחתת מיסים,
10 הרחבת סל התרופות, התפלת מי הים, צמצום העוני, תמיכה רחבה בקשישים ובעיקר, קידום
11 החינוך (למשל, פרקים 14, 20-22, 51-54, 63-64).
12
13 העמדה המרכזית של המחברים בספרון, עוסקת בכך שמטעמים רבים, שבהם עוסקים המחברים
14 בהרחבה, על מדינת ישראל לצאת משטחי יהודה ושומרון ולהציב את גבולותיה בגבולות "הקו
15 הירוק" עם תיקונים. המחברים שכאמור, מציגים תפיסה שאותה כינו תפיסת "השמאל הלאומי"
16 מציגים עמדה שעל-פיה לטענתם, מכל בחינה ובמיוחד מסיבות ביטחוניות והיסטוריות, הם אוהבים
17 את "ארץ ישראל כולה, מן הפרת ועד החידקל" ורוצים אותה. ארץ ישראל, ארץ התנ"ך כלשונם,
18 "היא לא גבעתיים, אלא שכם ... בית לחם" ועוד. אולם לשיטתם, אין מנוס "מלהסתפק בקו הירוק
19 שפעם הסכמנו עליו... עם תיקונים, גושים, ערביות ביטחוניות וחילופי שטחים וגם פירוז..." (פרק
20 15). המחברים מסבירים מדוע לשיטתם, יש להיפרד משכם, חברון ובית-לחם, כלשונם, "סלע
21 קיומנו", כשם שכך עשו גם עמים אחרים (פרק 16) ומוסיפים, שאת יהודה ושומרון "נחזיר. ובצדק.
22 כי אנחנו רוצים מדינה יהודית עם רוב יהודי ודמוקרטיה. בלי אפרטהייד. לא רוצים להיות כובשים
23 לנצח" (פרק 17). המחברים מוסיפים ומרחיבים מדוע לשיטתם "הכיבוש משחית" (פרק 18) ומדוע
24 שליטה בשטחי יהודה ושומרון יוצרת מצב שלשיטתם, אינו ראוי ואינו מוסרי (פרק 19). הצעת
25 המחברים היא כאמור, להיפרד משטחי יהודה ושומרון, לבנות גדר מפרידה בין ישראל שבתוך
26 תחומי "הקו הירוק" לבין "השטחים", למנוע מהפלסטינאים לממש את מה שהמחברים מכנים
27 "תביעת השיבה למדינת ישראל" ולהפוך את ירושלים לעיר הנתונה לשליטת רשות בינלאומית
28 בניהול מועצה של כל הדתות (פרקים 36-39).
29
30 עוד טענו המחברים בספרון, כי המציאות הפוליטית תוביל לכך שיבוא יום שבו תקום מדינה
31 פלסטינאית לצד מדינת ישראל וכל אותן השקעות במה שכינו "מפעל ההתנחלויות", ממילא יעברו
32 לאותה מדינה שתקום. על-פי תפיסת המחברים, פתרון זה הוא אף הפתרון הרצוי והטוב ביותר
33 למדינה ולחברה בישראל, שאם לא כן, נמצא במצב שבו יהיה רוב ערבי בישראל. מצב זה, על-פי
34 תפיסת המחברים, יביא לסופה של הציונות (לאורך כל הספרון). שכן לשיטתם, "צריך לחלק את
35 הארץ. לא בגלל הפלשתינאים. בשבילנו" (פרק 41. כן ראו פרקים 43-45).

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1
2 9. אגב העיסוק באותו "מפעל התנחלויות", אשר לשיטת המחברים גרף כאמור, כמאה מיליון
3 שקלים (או דולרים), כותבים המחברים פרק שכותרתו "מה אפשר לעשות עם מאה מיליארד?" (פרק
4 22), שבו ביקורת נוקבת על כך שסכום עתק זה הופנה לטענתם כאמור, אל "מפעל ההתנחלויות".
5 זאת בעוד שלטענתם, ניתן היה להפנותו אל כל אותן מטרות נעלות אחרות, כמפורט לעיל ובהן,
6 חינוך, תרבות, בריאות, הפחתת מיסים וכדומה. לאחר שהמחברים מפרטים ומונים את כל אותן
7 מטרות הם מוסיפים (שם):
8
9 "אבל הכסף איננו – ממשלות השמאל והימין גנבו לנו את כסף וזרקו אותו
10 בשטחים. זה אולי המפעל הרציני היחיד שהוקם בשטחים ופרנס יהודים ובעיקר
11 פלשתינאים – הם בנו את ההתנחלויות וסללו את הכבישים. ובעתיד, ממש בקרוב –
12 כל זה יהיה שלהם.
13 והפרחים לדומפה".
14
15 הפרק הבא (פרק 23), נושא את הכותרת "דומפה, ולרשטיין, זמביש ושות'". המחברים אינם
16 מציינים את שמותיהם המלאים של אותם שלושה, ולכך נתייחס בהמשך הדברים. בפרק זה
17 מתייחסים המחברים אל השלושה כמי שהם "אדוני הארץ" העומדים מאחורי אותו "מפעל
18 התנחלויות" המהווה כאמור, נושא לביקורת נוקבת וחריפה בספרון. כך נאמר בפרק זה:
19
20 "23. דומפה, ולרשטיין, זמביש ושות'".
21
22 אלה לא בעלים של משרד עורכי-דין תל-אביבי. אלה אדוני הארץ. הם ומתנחליהם.
23 אדונים ממש. לא חלוצים ולא נעלים. ממש לא קופי של חלוצי חומה ומגדל או
24 לוחמי גדוד נהגי הפרדות. הם לא נטעו עץ ולא בנו בית. זה האחמדים שעשו עבורם
25 את הכל. כבר יותר מארבעים שנה שהם אוספים את הפלשתינאים מהמחסומים
26 ונוסעים למפעל באזור התעשייה המפואר בברקן, למשל, שהמדינה הקימה על
27 חשבונך תושב שדרות, ואפילו לא משלמים להם שכר מינימום. כי הם סתם
28 ערבושים. החוק הישראלי לא חל עליהם ואם חל, מי אוכף? מסביב למפעל מפטרלת
29 מחלקה של גולני. עשרה קילומטר משם, בנתניה, אנשים מחפשים עבודה.
30 תגידו תודה לדומפה, ולרשטיין וזמביש. בשירקס, בקומבינות, שקרים, לחצים,
31 איומים הם הפכו את ממשלות ישראל לדורותיהן, משמאל ומימין, לקבלן הביצוע
32 של מועצת יש"ע. אם זה לא יפסק ובאבחת סכין, תוך כמה שנים יוחלף סופית
33 הקוד הגנטי של המדינה ונוכרו כולנו כהתנחלות אחת גדולה. קצת יהודים והמון
34 ערבים.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 כבר שנים שהמתנחלים גורמים לנו לבנות את המדינה הפלשתינאית שתקום – על
2 חשבוננו. כבישים עוקפים, מערכות ביוב ומים וחשמל ואנרגיה ומה לא. ובסוף,
3 הפלשתינאים יקבלו את הכל – בחינם. דומפה ושות' מתנגדים לרעיון שתי מדינות
4 לשני עמים. הם רוצים אחת גדולה ודו-לאומית. אם זה תלוי בדומפה, ולרשטיין,
5 זמביש ושות', הפלשתינאים יקבלו אזרחות, זכות הצבעה ואת המפתחות למדינה.
6 אם דומפה, ולרשטיין וזמביש ימשיכו לתפוס את המדינה בביצים, הפלשתינאים
7 יקראו על שמם רחוב, אות תודה לפעילותם רבת השנים לבנינה של מדינה
8 פלשתינאית במימון היהודים.
9 זמביש פינת חגי אמין אל-חוסייני, מי פנוי?!"

10
11 פרק 23 בספרון, שהובא במלואו, עומד במוקד התובענה הנדונה. כאמור לעיל, במסגרת הדיונים
12 שהתקיימו, צומצמה התביעה בעיקר להיגדים הבאים מתוך פרק זה: "לא בנו בית ולא נטעו עץ";
13 "כבר יותר מארבעים שנה שהם אוספים את הפלשתינאים מהמחסומים ונוסעים למפעל באזור
14 התעשייה המפואר בברקן"; "ואפילו לא משלמים להם שכר מינימום. כי הם סתם ערבושים";
15 "החוק הישראלי לא חל עליהם ואם חל, מי אוכף?"; "מסביב למפעל מפטרלת מחלקה של גולני";
16 "כבר שנים שהמתנחלים גורמים לנו לבנות את המדינה הפלשתינאית שתקום – על חשבוננו"; "אם
17 זה תלוי בדומפה, ולרשטיין, זמביש ושות', הפלשתינאים יקבלו אזרחות, זכות הצבעה ואת
18 המפתחות למדינה".

19
20 10. כאמור, בפרק העומד במוקד התביעה לא כתבו המחברים את שמותיהם המלאים של
21 "דומפה ולרשטיין, זמביש ושות'" ואף לא מצאתי את השמות המלאים במקומות אחרים בספר. עם
22 זאת, אין מחלוקת על כך ש"דומפה" הוא כאמור, כינויו של התובע, אהרן דומב, "ולרשטיין" הוא
23 פנחס ולרשטיין ו"זמביש" הוא זאב חבר. אף אין מחלוקת על כך כי כל השלושה היו פעילים במה
24 שלשיתם הוא ההתיישבות היהודית בשטחי יהודה, שומרון ועזה ואילו לשיטת מחברי הספרון הוא
25 "מפעל ההתנחלויות" שכאמור, זכה בספרון לביקורת נוקבת. כבר בפתח כתב התביעה העיד התובע
26 על עצמו כי מילא תפקידים מרכזיים במועצת יש"ע (יהודה, שומרון ועזה) ולגבי האחרים, דומה כי
27 מדובר בדמויות מוכרות בתחום האמור וכי מטעם זה, כך נראה, בחרו מחברי הספרון לבחור
28 בשלושה אלו כדי לייצג את "המתנחלים".

29
30 ג. עיקרי טענות הצדדים

31
32 עיקרי טענות הנתבעים

33
34 11. טענתם העיקרית של הנתבעים היא, כי דין התביעה להידחות על הסף באשר אין בפרסום
35 משום לשון הרע. לטענתם, התביעה נועדה לשרת שתי מטרות: האחת, הענשת הנתבעים על

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 דעותיהם והשנייה, הרתעת אחרים שדעותיהם דומות, מלהביע את דעתם. לטענת הנתבעים, כל
2 מהותה של התביעה הוא פגיעה בחופש הביטוי הפוליטי והציבורי וכי ההשלכה של תביעות מסוג זה
3 היא הרתעת הרבים מהשתתפות ערה בשיח הציבורי, שהוא לב ליבו של המשטר הדמוקרטי.
4
5 על-פי טענת הנתבעים וכלשונם, זוהי אפוא, "תביעה מסוכנת". שכן הספרון הוא פרסום פוליטי
6 מובהק, שהוא גם יצירה אמנותית ספרותית שנכתבה בסגנון רטורי וספרותי כנהוג בסוגה זו.
7 לטענתם, התובע, שהוא איש ציבור ומנהיג של קבוצה פוליטית, המבקש באמצעות התביעה הנדונה
8 לתקוף היגדים המבטאים את ראיית עולמם של הנתבעים, בסוגיה מרכזית המפלגת את הציבור
9 בישראל. בנסיבות אלו, כך לטענתם, הסעד המתבקש הכולל הן פיצוי כספי הן צו לגניזת הפרסום
10 נועד לפגוע בשיח הציבורי, לפגוע בחופש הביטוי, להרתיע רבים מהבעת דעותיהם ולהשתיק את אלו
11 שעמדותיהם מנוגדות לעמדת התובע.
12
13 הנתבעים עמדו על תוכנו של הפרסום ועל עיקריו וטענו, כי בפרשנות של התובע לפרסום הוא מוציא
14 דברים מהקשרם ומנתק אותם מן המכלול. לטענתם, התובע, המוזכר בכינויו, מובא כ"סמל לרעיון
15 רחב יותר הקשור למפעל ההתנחלויות באופן כללי". זאת כ"שם מייצג" לציבור המזוהה עם
16 תפיסותיו המוכרות ולא כהתייחסות אל התובע כאל אדם פרטי.
17
18 12. הנתבעים טענו, כי אין לתובע עילת תביעה אישית, שכן הקורא הסביר אינו מבין את
19 הדברים ככאלו המכוונים דווקא אל התובע. מכאן טענתם, שאף אין כל יריבות אישית בין התובע
20 לבינם. לטענתם, בחינת הספרון כולו, אופיו, סגנונו והאמצעים הרטוריים שנקטו בכתיבתו, מעלה
21 שהקורא הסביר יבין כי מדובר ב"מניפסט" פוליטי וביצירה הגותית, בעוד שאזכור התובע אינו אלא
22 אמצעי רטורי כחלק מהצירוף "ציבור המתנחלים". לטענתם, הקורא הסביר הקורא את הספרון
23 כולו, מבין ששמו של התובע הוזכר כדי לייצג את ראשי "קהילת המתנחלים", אך לא מעבר לכך.
24 הקורא הסביר, כך לטענתם, לא יראה בדברים שנאמרו אגב הזכרת כינויו של התובע, דברים אשר
25 התייחסו אליו באופן אישי, אלא יראה בהם דברים שנאמרו כלפי אלו המייצגים ציבור שהתובע היה
26 אחד משליחיו.
27
28 בעניין זה הדגישו הנתבעים, כי התובע עצמו הצהיר על תפקידו במסגרת ההתיישבות היהודית
29 ביהודה ושומרון, "מפעל ההתנחלויות". מכאן אפוא, שהגם שלטענתם אין בדברים שפורסמו משום
30 לשון הרע, הרי שאפילו אמנם היו בגדר לשון הרע, אין זו אלא לשון הרע המתייחסת אל קבוצה
31 גדולה ולא אל התובע עצמו. הנתבעים טענו כי לנוכח הוראת סעיף 4 בחוק איסור לשון הרע
32 והמבחנים שנקבעו בפסיקה, פרסום המתייחס אל "קבוצת המתנחלים" אינו יכול להוות עילה
33 לתביעה. שכן הוראה זו קובעת שלשון הרע על חבר בני אדם או על ציבור שאינו מאוגד בתאגיד,
34 אינה עילה לתובענה אזרחית או לקובלנה. לפיכך, גודלה המשמעותי של הקבוצה, אופיו של הציבור
35 המדובר והיקפו, הופכים את הפרסום לכזה שאינו יכול לשמש עילה לתביעה.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

- 1
2 13. טענה נוספת של הנתבעים היא, כפי שכבר הוזכר, כי לא רק שההיגדים המופיעים בפרסום
3 אינם מכוונים כלפי התובע באופן אישי, אלא שאפילו כוונו כלפיו באופן אישי, לא היו יכולים הם
4 להוות פרסום המקים עילת תביעה מכוח חוק איסור לשון הרע. עוד טענו, כי הפרסום מהווה הבעת
5 דעה מובהקת בקשר לעניין ציבורי, אשר פורסמה בתום לב ולכן חלה ההגנה הקבועה בסעיף 15(4)
6 בחוק איסור לשון הרע. לטענתם, אין בפרסום משום קביעת עובדות, אלא הבעת דעה ותפיסת עולם
7 של המחברים. לטענתם, הגנה זו אף חלה באופן מיוחד, לנוכח העובדה שמדובר בפרסום פוליטי
8 שהוא גם יצירה ספרותית הנהנית מהגנה רחבה המוענקת ליצירות אומנות לנוכח עיקרון חופש
9 היצירה. הנתבעים אף הטעימו, כי במקום שהפרסום עוסק בהתבטאות פוליטית בנושא המצוי
10 במוקד המחלוקות הפוליטיות בחברה הישראלית, נהנה הפרסום מהגנה רחבה במיוחד, בשל עיקרון
11 חופש הביטוי העומד ביסוד התשתית של כל חברה דמוקרטית. לפיכך ומאחר ששיטת המשפט
12 הישראלית מעניקה לפרסומים בעלי אופי ציבורי פוליטי את רף ההגנה הגבוה ביותר המוענק מכוח
13 עיקרון חופש הביטוי, אין הפרסום מהווה לשון הרע.
14
15 הנתבעים בחנו את כל ההיגדים שעליהם מושתתת התביעה וטענו כי על-פי המבחנים שנקבעו
16 בפסיקה, אין בכל אחד העומד לעצמו ובכולם יחדיו, כדי להוות לשון הרע בעיני הקורא הסביר.
17
18 14. בסוף סיכום טענותיהם הוסיפו הנתבעים והרחיבו בטענה כי עצם הגשת התביעה הנדונה
19 מהווה לטענתם, פגיעה חמורה בחופש הביטוי. שכן לטענתם, עצם הגשתה, מטילה אפקט מצנן חמור
20 על חופש הביטוי. עצם הגשת תביעות כמו התביעה הנדונה ועצם ניהולה, כך לטענת הנתבעים, פוגעת
21 בחופש הביטוי ובישיח הציבורי בנושאים מרכזיים השנויים במחלוקת. לטענתם, עצם הגשת התביעה
22 הנדונה פוגעת במפרסמים כמו הנתבעים, הנאלצים להוציא ממון רב לניהול התביעה ולהקדיש לה
23 משאבים רבים. לטענתם, תביעות מעין אלו מהוות דוגמה מובהקת לפגיעה בזכויות חוקתיות,
24 לפגיעה בחופש הביטוי הפוליטי ולפגיעה באינטרס הציבורי לעודד שיג ושיח חופשי בזירה הציבורית
25 בנושאים העומדים במוקד המחלוקות הציבוריות.
26
27 הנתבעים הטעימו, כי לנוכח כל טענותיהם האמורות, על בית המשפט לעמוד בפרץ, לא לאפשר ניהול
28 תביעות מסוג זה באופן שמכביד על נתבעים וגורר אותם להוצאות כבדות הכרוכות בניהולן.
29 לטענתם, יש לנהוג כפי שנעשה במקרה הנדון (במסגרת ההחלטה מיום 27.4.2014 והחלטה מאוחרת
30 יותר מיום 1.6.2014 שלעת הזו, פטרה את הנתבע 3 מהגשת סיכום טענות), כך שהוחלט לברר תחילה
31 אם יש בפרסום משום לשון הרע ובכך לצמצם את הליכי התביעה ואת ההוצאות הכרוכות בניהולה.
32
33 הנתבעים הוסיפו עוד, כי במקום שבו נמצא כי התביעה אינה תביעה ראויה, על בית המשפט לתת
34 לכך ביטוי בפסיקת הוצאות ממשיות שיהוו גורם מרתיע מפני הגשת תביעות מהסוג הנדון. הנתבעים
35 הדגישו את סכום התביעה, את מספר האמירות אשר בגינן הוגשה ואת מספר עילות התביעה שנטענו

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 בכתב התביעה. כל אלו, על-פי טענת הנתבעים, הופכים תביעה מהסוג הנדון לתביעה מסוכנת לשיח
2 החופשי בעניינים ציבוריים, לחופש הביטוי ולחופש היצירה.

3

4

עיקרי טענות התובע

5

6 15. נקדים ונאמר, כי בסיכומי טענות התובע אין התייחסות אל רובן ככולן של טענות הנתבעים,
7 למעט אזכור של הטענות שטען במענה לבקשות הנתבעים לדחיית התביעה הנדונה על הסף והפנייה
8 אל כתב הטענות שהגיש בעניין זה.

9

10 16. טענתו העיקרית של התובע היא כי יש "מעשה בית-דין והשתק" המונע מבית המשפט לקבל
11 את טענות הנתבעים. לטענתו, בשתי החלטות של כבוד השופטת מלכה אביב, שהוזכרו לעיל, נדחתה
12 בקשת הנתבעים לדחיית התביעה על הסף (החלטה מיום 10.11.2011 והחלטה מיום 17.3.2012). על
13 החלטות אלו לא הוגש ערעור ולפיכך לטענת התובע, הפכו החלטות אלו לחלוטות ולסופיות שלא
14 ניתן עוד לערער עליהן ואף לא ניתן לבטלן. כך לטענתו, בהיות החלטות אלו "מהוות 'מעשה בית-דין'
15 סופי וחלוט, וכן 'השתק עילה' ו'השתק פלוגתא' המקימים מחסום דיוני בכל הנוגע לסילוק התביעה
16 לפני שמיעת ההוכחות בתיק זה" (פסקה 9 בסיכומי התובע).

17

18 17. התובע הוסיף עוד, לטענתו מעבר לנדרש, כי סיכומי הנתבעים מתרכזים רק בעילה של
19 פרסום המהווה לשון הרע ואף טוענים טענות שהן בבחינת הרחבת חזית אסורה. כך למשל טען,
20 שהטענה כי מדובר ביצירה ספרותית לא נטענה קודם לכן ועל-כן מהווה היא כאמור, הרחבת חזית.
21 מכל מקום, לטענת התובע, ניתן מענה לכל טענות הנתבעים במסגרת תגובתו לבקשתם לסילוק
22 התביעה על הסף ולכן אין הוא צריך לחזור על דבריו בעניינים אלו.

23

24 18. עוד טען התובע, בהרחבה רבה, כי בסיכום טענותיהם לא טענו הנתבעים בעניין שאר עילות
25 התביעה ולכן, לנוכח התעלמותם מאותן עילות, יש לקבל את התביעה על יסודן ולחייבם לשאת
26 בהוצאותיו. עילות התביעה שבעניינן כאמור, הרחיב התובע, הן כאמור, אלו: רשלנות, פגיעה
27 בפרטיות, הפרת חובה חקוקה, עשיית עושר ולא במשפט ושקר מפגיע.

28

29

עיקרי תשובת הנתבעים

30

31 19. בתשובתם עמדו הנתבעים על כך שהתובע נמנע מלהתייחס אל טענותיהם בכל הקשור
32 לעילת התביעה המרכזית, שעניינה פרסום אשר לטענתו מהווה לשון הרע. לטענתם, התובע הסתפק
33 בהפניה אל תגובתו לבקשה לדחיית התביעה על הסף, בעוד שסיכום טענות אינו יכול להיות על דרך
34 ההפניה אל כתב טענות קודם. לפיכך טענו, שיש לקבל את כל טענותיהם בעניין.

35

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

20. עוד טענו הנתבעים, כי לנוכח ההסדר המיוחד הקיים בחוק איסור לשון הרע, לא ניתן לעקוף את הדין המיוחד ולתבוע על יסוד עילות תביעה אחרות. לטענתם, כבר נקבע כי במקום שנטען כי פרסום מהווה לשון הרע, אין מקום להגשת תביעה המבוססת על עוולת המסגרת, רשלנות או הפרת חובה חקוקה. כך לטענת הנתבעים, גם לא ניתן לתבוע בגין עשיית עושר ולא במשפט אם ישנו הסדר מיוחד בחוק המתייחס אל הנסיבות העומדות ביסוד התביעה. בעניין טענת התובע כי יש בפרסום משום פגיעה בפרטיות טענו הנתבעים, כי נסיבות המקרה הנדון והפרסום נושא התביעה, אין בהם דבר המהווה פגיעה בפרטיותו של התובע, באשר אין הפרסום עוסק בו כאדם פרטי. עוד טענו, כי העוולה של שקר מפגיע אינה רלוונטית לנסיבות הפרסום וממילא שדין התביעה בעניין זה להידחות.

ד. דיון והכרעה

(1) השאלות הטעונות דיון והכרעה

21. תחילה תביחן עילת התביעה העיקרית שעליה נסמכת תביעתו של התובע, אם אמנם הפרסום מהווה לשון הרע על התובע. זאת בין השאר, בשים לב לעקרונות שעניין חופש הביטוי וחופש היצירה. במסגרת זו תיבחן גם השאלה, אם אמנם מדובר בפרסום המתייחס אל אדם פרטי או לציבור ואם הפרסום נהנה מההגנה של הבעת דעה בתום לב בעניין ציבורי.

אם המסקנה תהיה כי אין מדובר בפרסום המהווה לשון הרע, כי אז נדרש אל הנושא הנוסף שבו הרחיבו הנתבעים, שעניינו אופן בירור התביעה הנדונה, ההשלכה שיש לתביעות אלו והדרך שבה יש להתמודד עמן לשם מניעת "האפקט המצנן".

22. קודם שנידרש אל הנושאים האמורים, נבקש להסיר מהדרך שלושה עניינים שלגביהם טען התובע. לפיכך נפתח בדיון קצר בשלוש טענות שטען בעניינים אלו: האחד, טענות התובע כי יש לכאורה, בהחלטה הדוחה את הבקשה לסילוק התביעה על הסף משום "מעשה בית דין" המונע עתה דיון בטענות הנתבעים; השני, התעלמות התובע במסגרת סיכום טענותיו מטענות הנתבעים והסתפקות בהפניה אל כתבי טענות קודמים שהגיש; השלישי, טענות התובע שבכל מקרה, יש לקבל את תביעתו הנסמכת על עילות התביעה הנוספות, מעבר לעילה של לשון הרע.

(2) דיון (קצר) בשלוש טענותיו הכלליות של התובע

א. טענת התובע בעניין "מעשה בית-דין"

23. טענתו העיקרית של התובע הייתה כאמור, כי לנוכח שתי החלטות קודמות שלפיהן בקשת הנתבעים לדחיית התביעה על הסף נדחתה (החלטותיה של כבוד השופטת מלכה אביב מיום

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 כי 10.11.2011 ומיום 17.3.2012, קם מעשה בית-דין המונע מבית המשפט לקבוע, כטענת הנתבעים, כי
2 אין בפרסום משום לשון הרע. זאת לטענת התובע, בין מהטעם שהחלטות האמורות מהוות "השתק
3 עילה" ובין בהיותן מהוות "השתק פלוגתה".
4
5 טענות אלו של התובע אין לקבל משלושה טעמים עיקריים: האחד, העיקרון של מעשה בית-דין אינו
6 רלוונטי למקום שבו מדובר בהחלטה קודמת באותו הליך; השני, בית משפט רשאי לשנות החלטות
7 ביניים שנתן. רק החלטה המקבלת בקשה לסילוק תביעה על הסף היא החלטה סופית, מה שאין כן
8 החלטה הדוחה בקשה שכזו; השלישי, בהחלטות בעניין דחיית בקשת הנתבעים לסילוק התביעה על
9 הסף נקבע כי לכאורה, אין לקבל את הטענה שאין בפרסום משום לשון הרע ולכן הדבר מצריך בירור
10 עובדתי. מאוחר יותר הובהר, ששמיעת ראיות דרושה רק לעניין טענת אמת בפרסום. מכאן, שבכל
11 מקרה נקבע, שתחילה יש לברר אם הפרסום מהווה לשון הרע ורק אם ימצא שאמנם כך, תידרש
12 שמיעת ראיות לעניין טענת אמת בפרסום. נבחיר אפוא, את הדברים.
13
14 24. הטעם הראשון – כאמור, עיקרון מעשה בית-דין אינו רלוונטי ביחס להחלטות ביניים קודמת
15 באותו הליך.
16
17 הכלל בדבר מעשה בית-דין, כולל את הכלל שעניינו 'השתק עילה' ואת הכלל שעניינו 'השתק
18 פלוגתה'. 'השתק עילה' חל במקום שבו תביעה נדונה לגופה והוכרעה על-ידי בית משפט מוסמך.
19 במקרה זה, לא יזדקק בית משפט לתביעה נוספת בין אותם בעלי-דין או חליפיהם, אם התביעה
20 מבוססת על אותה עילה (ע"א 246/66 קלוז'נר נ' שמעוני, פ"ד כ"ב(2) 561, 583 (1968), כבוד הנשיא
21 אגרנט; נינה זלצמן, מעשה בית דין בהליך האזרחי (הוצאת רמות, 1998) 3-4; ע"א 735/07 צמרות
22 חברה לבניין נ' בנק מזרחי טפחות (2011), כבוד השופטת א' פרוקצ'יה, בפסקאות 24-26 (להלן –
23 עניין צמרות)). תכליתו של כלל זה הוא מניעת הטרדת בעל הדין שכנגד על דרך של אילוצו להתדיין
24 בעניין שכבר נדון והוכרע, מניעת העמסת יתר על בתי המשפט בדיונים כפולים ומיותרים ומניעת
25 הכרעות סותרות. לפיכך, עילה שכבר נדונה בתביעה אחרת, לא תתברר פעם נוספת. 'השתק פלוגתה',
26 אף הוא מתייחס להכרעה בהליך קודם אחר בין אותם צדדים. "השתק פלוגתה מקים מחסום דיוני
27 בפני בעל דין המבקש לשוב ולהתדיין בכל שאלה, עובדתית או משפטית, שנדונה בין הצדדים בעבר,
28 בתנאי שהייתה חיונית לתוצאה הסופית, והוכרעה באותו הליך, במפורש או מכללא, שאז בעלי הדין
29 מושתקים מלהתדיין בעניינה מחדש במשפט נוסף, וזאת, גם אם עילתו שונה מעילתה של התביעה
30 הראשונה" (עניין צמרות, בפסקאות 24-26).
31
32 בענייננו, שתי החלטות שעליהן מבקש התובע לבסס את טענת מעשה בית-דין, ניתנו במסגרת
33 התביעה הנדונה ולא במסגרת תובענה אחרת שנדונה בין בעלי הדין. לפיכך הכלל בדבר מעשה בית-
34 דין, הן מסוג 'השתק עילה' הן מסוג 'השתק פלוגתה', כלל אינו רלוונטי.
35

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

25. הטעם השני – בית משפט רשאי לשנות החלטות ביניים שנתן ואין בהחלטת ביניים כדי להקים מעשה בית-דין. בשתי ההחלטות שעליהן סומך התובע את טענתו, דחה בית המשפט את הבקשה לסילוק התביעה על הסף. החלטה שזה תוכנה היא בגדר החלטת ביניים, שאינה החלטה סופית המסיימת את ההליך המשפטי. רק החלטה המקבלת בקשה לסילוק תביעה על הסף היא החלטה המסיימת את התביעה. מאחר שדובר בהחלטת ביניים, אין כל מניעה לשנותה אם התקיימו נסיבות המצדיקות את השינוי או אם נמצא כי החלטת הביניים הייתה שגויה.
- כך נקבע בין השאר, בעניין ע"א 3604/02, רע"א 4015/02 אילן אוקו נ' יחיאל שמי, פ"ד נו(4) 505 (2002) (כבוד השופט (כתוארו אז) א' גרוניס, בפסקה 5): "כלל ידוע הוא כי החלטת ביניים אינה יוצרת מעשה-בית-דין, ולפיכך הערכאה שהחליטה לגביה בראשונה רשאית לשוב ולדון בה ואף לשנותה (ע"א 450/64 איזנר נ' פינקלשטיין [פ"ד יט(1) 655]; ע"א 161/73 ארדה בע"מ נ' סמסונוב [פ"ד כח(2) 228]; ע"א 37/68 גינז נ' מאירי [פ"ד כב(1) 525]) ... אף אם לא חל שינוי בנסיבות, נתונה לערכאה שנתנה את החלטת הביניים הסמכות לשנותה, אם כי הדבר ייעשה אך במקרים נדירים, כאשר מתברר לבית-המשפט כי נתן החלטה מוטעית (ע"א 37/68 הנ"ל; ע"א 9396/00 קרנית קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים נ' זנגי [פ"ד נח(3) 537])." (ראו גם: רע"א 10021/02 ט.ז. בינוי נכסים להשכרה בע"מ נ' קרמיטל אי.אל. בע"מ (2003), כבוד השופט יי טירקל. בפסקה 4).
- עוד נוסף, בבחינת למעלה מן הצורך, כי אפילו היו הנתבעים מבקשים רשות לערער על ההחלטות שדחו את בקשתם לסלק את התביעה על הסף ואפילו בקשות אלו היו נדחות, לא היה בכך כדי למנוע דיון מחודש בשאלה, אם אמנם יש בפרסום משום לשון הרע. כפי שנקבע בפסק הדין בעניין רע"א 5834/03 אריה חברה לביטוח בע"מ נ' ורדן חאדר, פ"ד נח(1) 854 (2003), "דחיית בקשת רשות ערעור, אף אם נעשתה מנימוקים לגוף העניין, אינה חוסמת את בעל הדין להשיג על ההחלטה האחרת במסגרת פסק הדין" (כבוד השופט ת' אור, בפסקה 5).
- נמצא אפוא, שהלכה היא, שלא רק החלטת ביניים שהחליט בית המשפט, רשאי הוא לשוב ולעיין בה במסגרת פסק הדין, אלא כך הם פני הדברים גם באשר להחלטת ביניים אשר בעניינה הוגשה בקשת רשות ערעור, שבמסגרתה נדונו הטענות נושא ההחלטה לגופן ונדחו. לפיכך אין בהחלטות שבהן נדחתה הבקשה לסילוק התביעה על הסף כדי למנוע דיון בשאלה הנדונה.
26. הטעם השלישי – בשתי ההחלטות שבהן נקבע שבקשת הנתבעים לסילוק התביעה על הסף נדחתה (החלטותיה של כבוד השופטת מלכה אביב מיום 10.11.2011 ומיום 17.3.2012), נקבע כי לכאורה, אין לקבל את טענת הנתבעים שלנוכח עיקרון חופש הביטוי אין בפרסום משום לשון הרע ומטעם זה נקבע, שדרוש בירור עובדתי. מאוחר יותר הובהר, כאמור לעיל, ששמיעת ראיות דרושה רק לעניין טענת אמת בפרסום (ראו למשל, החלטותיה של כבוד השופטת מלכה אביב מיום 1.1.2013 ומיום 4.11.2013). טענת אמת בפרסום היא טענת הגנה רק במקום שבו נקבע כי היה בפרסום משום

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 לשון הרע, אולם אם נמצא כי אין בפרסום משום לשון הרע, ממילא שאין עוד צורך בבירור אם
2 עומדת לנתבע, המפרסם, הגנה כלשהי מבין ההגנות הקבועות בחוק איסור לשון הרע. לפיכך, תחילה
3 דרוש בירור אם אמנם הפרסום מהווה לשון הרע. רק אם יימצא שאמנם כך, כי אז תידרש שמיעת
4 ראיות לעניין טענת אמת בפרסום. אולם אם יימצא שאין בפרסום משום לשון הרע, ממילא שלא
5 תידרש שמיעת ראיות כדי לברר אם אמנם היה אמת בפרסום.

ב. התעלמות התובע מטענות הנתבעים וטענה על דרך ההפניה

6
7
8
9 27. בסיכום טענותיו, כמפורט לעיל, לא טען התובע דבר בעניין כל טענות הנתבעים שעל-פיהן
10 אין בפרסום משום לשון הרע. התובע הרחיב בעניין טענת מעשה בית-דין וטען כי יש לקבל את
11 התביעה גם על סמך שאר עילות התביעה שפורטו בכתב התביעה. בעניין טענות הנתבעים, הסתפק
12 התובע בהפניה אל כתבי הטענות שהגיש בעניין בקשת הנתבעים לדחיית התביעה על הסף.

13
14 בעניין זה, כפי שטענו הנתבעים בצדק, אין מקום לקבל את טענות התובע אשר נטענו כאמור, על דרך
15 של הפניה אל כתבי טענות קודמים שהגיש. בעל-דין המבקש להתמודד עם טענות, נדרש לטעון את
16 טענותיו ולא להפנות אל כתבי טענות אחרים (ע"א 172/89 סלע חברה לביטוח בע"מ נ' סולל בונה
17 בע"מ, פ"ד מז(1) 315, כבוד הנשיא מ' שמגר, בפסקה 6; רע"א 1372/12 גומא אגיאיר נ' עו"ד ערן
18 פרזנטי, כונס נכסים (2012), כבוד השופטת א' חיות, בפסקה 6). לפיכך, יש לכאורה, מקום לטענת
19 הנתבעים שעל טענותיהם להתקבל, ולו בשל הימנעות התובע מלהידרש אליהן.

ג. טענות התובע בעניין עילות תביעה נוספות (מעבר לעילה של לשון הרע)

20
21
22
23 28. בעניין עילות התביעה הנוספות שפירט בכתב התביעה, מעבר לעילה של לשון הרע, טען
24 התובע כי יש לקבלן גם מן הטעם שהנתבעים לכאורה, לא נדרשו אליהן וגם לגופן.

25
26 באשר לטענה שהנתבעים לכאורה, לא נדרשו אל טענות התובע המתייחסות אל עילות התביעה
27 הנוספות, הרי שהדבר אינו מדויק. אמנם בסיכום טענותיהם לא נדרשו הם אל אותן עילות, אך הם
28 נדרשו אליהן בסיכומי התשובה. באשר לטענת התובע שיש לקבל את התביעה על-יסוד אותן עילות
29 לגופן, הרי שיש לדחותה מאותם טעמים שעליהם עמדו הנתבעים, אשר יובאו כאן בקצרה.

30
31 29. עוולת הרשלנות (סעיף 35 בפקודת הנזיקין (נוסח חדש)) והעוולה של הפרת חובה חקוקה
32 (סעיף 63 בפקודת הנזיקין) – התובע טען, כי בפרסום אשר לטענתו, מהווה לשון הרע, עוולו
33 הנתבעים כלפיו גם בעוולת הרשלנות וגם בעוולה של הפרת חובה חקוקה, באשר יש בפרסום הפרה
34 של הוראות הקבועות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו והוראות אחרות הקבועות בחוק העונשין,
35 התשל"ז-1977. מנגד טענו הנתבעים, כי חוק איסור לשון הרע הוא חוק מיוחד אשר מגדיר את

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 העילה של לשון הרע ולצדה, קובע הגנות מיוחדות ובכך מאזן בין הזכות לשם טוב לבין חופש
2 הביטוי. לטענתם, לנוכח קיומו של חוק מיוחד, אין מקום לתביעה שעניינה לשון הרע מכוח עוולות
3 המסגרת (רשלנות והפרת חובה חקוקה). לטענתם, כבר נקבע בספרות ובפסיקה הרבה, שאליהן
4 הפנו, כי במקום שבו ישנה עוולה מיוחדת והוראת חוק מיוחדת, אין מקום לפנות אל עוולות
5 המסגרת ובכך לעקוף את הוראת החוק המיוחדת. כך לטענתם, גם לעניין עוולות מיוחדות אחרות,
6 כמו למשל, כליאת שווא או הפרה של הוראות בטיחות בעבודה וכיוצא באלו, נקבע כי במקום שבו
7 המחוקק קבע הסדר מיוחד, אין מקום לעקוף הסדר זה ובכך לרוקנו מתוכנו.

8
9 אכן, כטענת הנתבעים, כך נקבע בפסיקה וזו אף עמדת המלומדים בספרות לעניין עוולות מיוחדות
10 ולעניין לשון הרע (אורי שנהר, דיני לשון הרע (1997), עמ' 174 (להלן – **שנהר**)). לעניין לשון הרע נקבע
11 הסדר מיוחד, הכולל גם הגדרה של העוולה וגם הגנות המיוחדות לה, ולכן אין מקום לעקוף הסדר
12 זה באמצעות תביעה מכוחן של עוולות המסגרת (רשלנות והפרת חובה חקוקה).

13
14 אף נראה, כי לא רק שאין מקום לעקוף את ההסדר המיוחד שנקבע בחוק איסור לשון הרע, אלא
15 שבכל מקרה, אפילו היה מקום לתביעה מכוח עוולות המסגרת, הרי שתנאי לקיומן הוא קיומו של
16 לשון הרע. רק במקום שנקבע כי אמנם היה בפרסום משום לשון הרע, ניתן לטעון כי היה בעצם
17 הפרסום משום מעשה רשלני או שהיה בו הפרה של דבר חקיקה. רק אם זו המסקנה, ניתן לבחון אם
18 יש מקום לחייב את המפרסם בתשלום פיצוי גם מכוח אותן עוולות. אולם אם לא היה בפרסום
19 משום לשון הרע, ממילא שאף לא הייתה כל רשלנות בפרסום ואף אין לומר כי היה בו משום הפרה
20 של חובה הקבועה בחוק. לפיכך, כל עוד לא נקבע כי אמנם הפרסום מהווה לשון הרע, ממילא שאף
21 אין מקום לדון בעוולות המסגרת, אשר כאמור, לנוכח ההסדר המיוחד בחוק איסור לשון הרע, נראה
22 שבכל מקרה אין להן תחולה במקום שנטען שפרסום מהווה לשון הרע.

23
24 30. עשיית עושר ולא במשפט (חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979) – טענת התובע
25 בעניין זה היא כי בפרסום קיבלו הנתבעים "שלא על-פי זכות שבדין טובות הנאה בדמות הון פוליטי,
26 פרסום חינם ויחסי ציבור, על חשבונו של התובע, כדמות ידועה ומפורסמת בציבור...".

27
28 גם בעניין זה יש לקבל את טענות הנתבעים, כי כפי שנקבע לא אחת, חוק עשיית עושר ולא במשפט
29 חל רק במקום שאין הסדר מיוחד אחר (ראו בין השאר, דניאל פרידמן, דיני עשיית עושר ולא במשפט
30 (מהדורה שנייה, התשנ"ח-1998), בפרקים 3 ו-4, העוסקים בעיקרון הכללי של דיני עשיית עושר ולא
31 במשפט וביחסם לשאר ענפי המשפט האזרחי). כך גם נקבע באופן מפורש, כי חוק איסור לשון הרע
32 מונע את תחולתו המקבילה של חוק עשיית עושר ולא במשפט (ת"א (מחוזי ת"א) 1128/08 שידורי
33 קשת בע"מ נ' אילן בירן (2010), כבוד השופטת ע' ברון, בפסקה 8).

34

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

- 1 למעלה מן הצורך נוסף, כי ככל שטענת התובע היא שהתובעים התעשרו מפרסום שהוא "על חשבון
2 התובע", הרי שלנוכח היקף הפרסום מצד אחד ואזכור מצומצם וזניח של כינויו של התובע מצד שני,
3 מדובר בחלק שהוא בטל בשישים מתוך כלל הפרסום. כך שבכל מקרה, אין לקבל כי רווח שצמח
4 לנתבעים, ככל שצמח, נבע מאזכור כינויו של התובע.
5
- 6 31. פגיעה בפרטיות (חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981) – התובע טען, כי לנוכח פרסום הכולל
7 מידע המתייחס אל צנעת חייו האישיים, על הנתבעים לפצותו בשל הפגיעה בפרטיותו.
8
- 9 אכן, בשונה מהעוולות הקודמות שהוזכרו, עשויים להיות מקרים שבהם פרסום לשון הרע יהווה גם
10 פגיעה בפרטיות. אולם דומה כי לא יכולה להיות מחלוקת כי אין בפרסום הנדון, שתוכנו הובא לעיל,
11 דבר וחצי דבר המתייחס אל צנעת חייו של התובע או אל פרטיותו.
12
- 13 תכליתו של חוק הגנת הפרטיות היא, כאמור בהצעת החוק, להגן על הפרט, לבל ימצא עצמו במצב
14 שבו "ענייניו האישיים האינטימיים ייפכו – ללא הצדקה – לנחלת הציבור". כאמור שם, "תחומי
15 הזכות [לפרטיות] מתפרשים לגבי אותם עניינים של הפרט שעל-פי מוסכמות חברתיות זכאי הפרט
16 לשמרם לעצמו בלי שזולתו ייתן להם פומבי ללא הסכמתו" (דברי ההסבר להצעת חוק הגנת
17 הפרטיות, התש"ס-1980, הצ"ח התש"ס 1453, 5.5.1980, בעמ' 206).
18
- 19 איננו רואים צורך להרחיב בעניין זה, שכן אפילו התכוון התובע לכך שנרמז שהוא עובד באזור
20 התעשייה ברקן, אלמלא אמר זאת לא ניתן היה להבין זאת מקריאת הדברים. בכל מקרה, אין
21 במקום עבודה משום עניין אישי אינטימי המוגן בחוק הגנת הפרטיות. מעבר לכך, בכל מקרה, אין
22 בפרסום דבר המתייחס אל התובע באופן אישי, אין בו דבר העוסק בחייו או בצנעת חייו בכל דרך
23 שהיא. כך שדי בכך כדי לדחות את הטענה שלתובע קמה עילה מכוח חוק הגנת הפרטיות.
24
- 25 32. שקר מפגיע (סעיף 58 בפקודת הנזיקין) – טענת התובע כי לכאורה, הנתבעים עוולו כלפיו
26 עוולה של שקר מפגיע, לא פורטה, כך שלא ניתן להבין על שום מה לטענתו, התקיימה עוולה זו. כל
27 טענותיו הסתכמו אפוא, בחזרה על הוראת סעיף 58(א) בפקודת הנזיקין, בלשונו שלו, תוך טענה כי
28 לכאורה, נגרם לו נזק ממון בשל הפרסום.
29
- 30 הוראת סעיף 58(א) קובעת כי "שקר מפגיע הוא פרסום הודעה כוזבת בזדון, בין בעל פה ובין בדרך
31 אחרת, בנוגע לעסקו של אדם, למשלח ידו, למקצועו, או לטובין שלו או לזכות קנין שלו; אך לא
32 ייפרע אדם פיצויים בעד פרסום כזה, אלא אם סבל על ידי כך נזק ממון". הוראה זו נועדה למנוע
33 פרסום כהגדרתו בחוק איסור לשון הרע (סעיף 58(ב)), שתוכנו שקר, שנעשה בזדון ושנועד לפגוע
34 בעיסוקו של אדם, במקור פרנסתו או בקניינו. תכליתה היא מניעת תחרות לא הוגנת ופגיעה בקניין
35 בדרך של פרסומים כוזבים. כך למשל, במקום שבו המפרסם מודיע הודעה שקרית שלפיה בעל עסק

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 11-03-16170 דומב נ' יניב ואח'

1 סגר את עסקו, כי אינו בעל רישיון לעסוק במקצועו, כי נכס שהוא מוכר גנוב או פגום וכיוצא באלו.
 2 אין העוולה עוסקת במקום שבו מדובר בפרסום כללי העוסק באדם, במעשיו או בתכונותיו, שאז אם
 3 יש בפרסום משום לשון הרע, יהווה הדבר עוולה מכוח חוק איסור לשון הרע (שנהר, עמ' 129-131).
 4
 5 קריאת ההיגדים מתוך הספרון שעל-פי הנטען מהווים לשון הרע, או בענייננו "שקר מפגיע", מעלה
 6 כי לא נמצא בפרסום דבר אשר מתאים להוראת חוק זו, אשר תכליתה פגיעה במקצועו של אדם או
 7 במשלח ידו. נראה כי ניתן לומר, שייחוס עוולה זו לפרסום הנדון, במקרה הטוב מרחיק לכת. בכל
 8 מקרה, פיצוי בשל עוולה זו ייפסק רק אם לתובע נגרם נזק ממון בעטיו של הפרסום. מעבר לאמירה
 9 בעלמא, התובע כלל לא טען או הראה שנגרם לו נזק שכזה.
 10
 11 33. משהגענו לכלל מסקנה כי אין לקבל את טענותיו של התובע, נפנה אפוא, לבחון את טענות
 12 הנתבעים, הטוענים כאמור, שאין בפרסום משום לשון הרע.

(3) התביעה על-פי העילה של לשון הרע - סדר השאלות והנושאים שידונו

15
 16 34. עילת התביעה העיקרית בתביעתו של התובע היא כי יש בפרסום משום לשון הרע. לפיכך,
 17 הנושא הראשון שאליו נידרש הוא, אם אמנם יש בפרסום משום לשון הרע. אם נשיב על כך בחיוב, כי
 18 אז נידרש אל השאלות הבאות: האחת, אם הזכות לחופש הביטוי ולחופש היצירה גוברים במקרה
 19 הנדון על הזכות לשם הטוב של התובע, אם אמנם נפגעה, המוגנת גם בחוק איסור לשון הרע;
 20 השנייה, אם מדובר בפרסום המתייחס אל ציבור ועל-כן אינו בר תביעה מכוח חוק איסור לשון הרע;
 21 השלישית, אם הפרסום מוגן בהיותו כולל הבעת דעה בתום לב בעניין ציבורי.
 22
 23 אם המסקנה תהיה כי אין מדובר בפרסום המהווה לשון הרע, כי אז נדרש אל הנושא השני, שלגביו
 24 הרחיבו הנתבעים, שעניינו במהותה של התביעה הנדונה. במסגרת זו נידרש בין השאר, אל נושאי
 25 משנה אלו: האחד, אופן בירור התביעה הנדונה; השני, ההשלכה שיש לתביעות אלו והדרך שבה יש
 26 להתמודד עמן לשם מניעת "האפקט המצנן", שבעניינו הרחיבו הנתבעים; השלישי, שאלת החיוב
 27 בתשלום הוצאות.

(4) בחירת הפרסום - אם מהווה לשון הרע ואם מוגן בדין

א. בחינת הפרסום - אם מהווה לשון הרע

30
 31
 32
 33 35. הוראת סעיף 1 בחוק איסור לשון הרע קובעת שפרסום מהווה לשון אם יש בו כדי "להשפיל
 34 אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה לבוז או ללעג מצדם" (ס"ק (1)), או אם הפרסום עשוי
 35 "לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו" (ס"ק (2)). עלפי הוראת סעיף 2(ב),

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 11-03-16170 דומב נ' יניב ואח'

1 פרסום יהווה לשון הרע, אם היה בין בכתב ובין בעל-פה והיה מיועד לאדם זולת הנפגע. בענייננו אין
2 מחלוקת שהספרון הופץ ברבים, כך שמדובר בפרסום כמשמעו בחוק.

3
4 36. באשר לשאלה אם היה בפרסום משום לשון הרע, הרי שיש לבחון את הדברים לפי מבחן
5 אובייקטיבי, "המבחן הקובע לעניין לשון הרע איננו מה הייתה כוונת הנתבע, אלא המבחן הוא
6 אובייקטיבי, כיצד היו הדברים מתפרשים על ידי האדם הסביר" (ע"א 740/86 יגאל תומרקין נ'
7 אליקים העצני, פ"ד מג(2) 333 (1989), כבוד השופט י' מלץ, בפסקה 4).

8
9 כך נקבע זה מכבר בשורה ארוכה של פסקי-דין, ובין השאר גם בע"א 723/74 הוצאת עיתון הארץ
10 בע"מ נ' חברת החשמל, פ"ד לא(2) 281 (1977) (כבוד השופט (כתוארו אז) מי שמגר, בפסקה 6) (להלן
11 – עניין ע"א הארץ):

12
13 "המבחן בדבר קיום לשון הרע לפי סעיף 1 איננו מתמצה בתחושת העלבון
14 הסובייקטיבית של הפרט, עליו נסב הדיבור או הכתב המייחס לו דברים פוגעים,
15 אלא יסודו אובייקטיבי, היינו מה השפעתם או זיקתם של דברי לשון הרע להערכה
16 לה זוכה הפרט-התובע בעיני הבריות (ע"א 68/56 רבינוביץ נ' מירלין [פ"ד יא 1224]
17 בע' 1226; ע"א 534/65 דיאב נ' דיאב [פ"ד כ(2) 269], בע' 274). איסור לשון הרע בא
18 לעגן בחוק החרות את זכותו של כל אדם, כי הערכתו בעיני אחרים לא תיפגם ולא
19 תיפגע על-ידי הודעות כוזבות בגנותו".

20
21 וכן בהמשך הדברים (בפסקה 10):

22
23 "עת באים לבחון מה משמעותם של דברים בעיני הקורא הסביר הרגיל, אין בדרך-
24 כלל חשיבות לכך מה הייתה כוונתו של המפרסם ... הרי שאלה זו בלתי-רלבנטית
25 לחלוטין (בג"צ 14/51 היועץ המשפטי נ' ידבר' [פ"ד ח 1017], בע' 1053). כן אין
26 להביא ראיות בקשר לשאלה מה המשמעות שאותה ייחס קורא רגיל או סוג
27 קוראים זה או אחר לפרסום ואין צורך בשמיעת עדויות ביחס לשאלה כיצד הובנו
28 דברי הפרסום, אלא בית-המשפט הוא שישקול את הדבר (ע"א 36/62, 92/62 עוזרי
29 נ' גלעד [פ"ד טז 1553] בע' 1559). כדברי השופט L. J. Diplock במשפט Slim v.
30 Daily Telegraph (1968) 2 Q.B. 157, 165, 171,

31
32 'מה שקובע הוא, מה היא לדעת השופט היושב לדין, המשמעות האחת
33 והיחידה אשר הקוראים כאנשים סבירים, במקובץ, היו צריכים לייחס
34 למילים. זוהי המשמעות 'הטבעית והרגילה' של המילים במשפט
35 דיבה...".

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1
 2 כן ראו בין השאר: ע"א 466/86 אג'מיאן שאהה ארכיהגמון בכנסיה הארמנית בירושלים נ'
 3 הארכיהגמון יגישה דרדריאן, פ"ד לט(4) 734 (1986), כבוד השופט ד' לוי, בפסקה 7; ע"א 334/89
 4 רבקה מיכאלי נ' בלה אלמוג, פ"ד מו(5) 562 (1992), כבוד השופט ג' בד, בפסקה 4; ע"א 3199/93
 5 יוסף קראוס נ' ידיעות אחרונות בע"מ, פ"ד מט(2) 483 (1995), כבוד השופט א' גולדברג, בפסקה 9
 6 (להלן – עניין ע"א קראוס)).

7
 8 37. מבחן אובייקטיבי זה, אשר על-פיו השאלה אינה מה הייתה תחושתו של התובע, אלא יש
 9 לבחון כיצד היה קורא סביר הקורא את הספרון "השמאל הלאומי" מבין את הדברים ואיזו
 10 משמעות היה מייחס להם, אינה מובילה למסקנה כי הפרסום מהווה הוצאת לשון הרע על התובע.
 11 כל זאת משלושה טעמים עיקריים אלו: האחד, יש לבחון את הפרק בספרון העומד במוקד התביעה,
 12 כמו גם כל אחד מההיגדים המתייחסים אל התובע, על רקע הספרון כולו ולא ניתן לראותו במנותק
 13 מהמכלול; השני, אין כל התייחסות אישית אל התובע, אשר כינויו, להבדיל משמו, מוזכר כמי
 14 שמייצג קבוצה; השלישי, בשל סגנון הכתיבה, אופיו ותוכנו, ברור לקורא כי אין מדובר בקביעת
 15 עובדות על אודות התובע. נבהיר את הדברים.

הטעם הראשון – הפרסום כמכלול וכל היגד בנפרד אינו מהווה לשון הרע

16
 17
 18
 19 38. כדי לקבוע אם יש בפרסום משום לשון הרע, יש לבחון את הספרון כמכלול ולא ניתן לבחון
 20 רק את הפרק העומד במוקד התביעה ואת האמור בו, ככזה העומד לעצמו, כשם שלא ניתן לבחון כל
 21 אחד מההיגדים לעצמו במנותק מהמכלול.

22
 23 כבר בראשיתו של הספרון וכך לכל אורכו, מבהירים המחברים לקורא כי הם שוטחים בו את
 24 תפיסות העולם שלהם בכל הקשור בחברה הישראלית על פלגיה הפוליטיים-חברתיים השונים ועל
 25 כך שיש לשאוף לכינונה של חברה טובה יותר, שוויונית יותר וטובה יותר, על-פי תפיסתם (פרק 4),
 26 וכל זאת באמצעים המפורטים לכל אורכו של הספר. כבר מהשורות הראשונות של הספרון, עולה
 27 סגנונו החד, הבוטה, המשתלח ולא אחת, אף גס רוח (כך נפתח הספר: "השמאל מת במוצאי מלחמת
 28 ששת הימים. כשעלה השחר של האימפריה הישראלית – שקעה שמשו של השמאל ונולד הסמול.
 29 הסמול הוא אות קין. גנאי למשת"פ, אוהב ערבים, שונא ישראל, עוכר ישראל, לא פטריוט. הסמולני
 30 אוכל חזיר ביום כיפור, זולל שרימפס ביום חול, שותה אספרסו מתי שאפר, אומו, קאפו, פלצן, ומה
 31 לא").

32
 33 כפי שכבר פורט לעיל, הספרון מתייחס אל קבוצות שונות באוכלוסייה בהקשרים שונים ומייחס
 34 להם התנהגויות שונות ודרכי התנהלות שונות שעל-פי עמדת המחברים פגמו בחברה הישראלית, או
 35 הועילו לה. כאמור לעיל, הפרק הנדון הוא אחד הפרקים שבהם המחברים עוסקים ב"מפעל

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 ההתנחלויות", אשר כאמור, זוכה בספרון לביקורת רבה, חריפה ואף משתלחת. ראיית הפרק הנדון,
2 פרק 23, ככזה העוסק בתובע, מהווה באופן מובהק הוצאת דברים מהקשרם וחוטאת להבנת הספרון
3 כולו כפשוטו. ראיית פרק זה כאילו התובע הוא נושא הכתוב, מגלה חוסר הבנה של הכתוב כפשוטו.
4 אין צורך בדרש, רמז או סוד כדי להבין את האמור בפרק זה, אלא יש צורך לקרוא את הספרון כולו,
5 או אף די את חלקו, כדי להבין שאין כל התייחסות אל התובע עצמו וכי כל טענה כאילו ישנה
6 התייחסות אליו חוטאת להבנת הנקרא.
7
8 אף דומה כי אין זה נכון לבחון את כל אחד מההיגדים העומד בבסיס התביעה. אולם אפילו כך
9 עשינו, המסקנה הייתה כי אין בדברים ובכל אחד מההיגדים משום לשון הרע.
10
11 39. ההיגד "לא בנו בית ולא נטעו עץ", היא דרך ההתבטאות של המחברים להביע שעל-פי
12 עמדתם, התובע והאחרים שהוזכרו הם כלשון המחברים "לא חלוצים ולא נעליים" וכי לא עשו דבר
13 משמעותי ובעל ערך לבניית הארץ. המשפט האמור מצביע על סגנון כתיבה ספרותי, בהיותו רומז
14 לקורא כי הוא מושאל ממקורות יהודים וישראלים, המבטאים שבניית בית ונטיעת עץ הם דברים
15 משמעותיים בכלל ובבניין הארץ בפרט. אך גם הקורא שאינו מצוי באותם מקורות, הוא מבין
16 מהקשר הדברים שמדובר בסגנון שנועד לבטא את הדברים. כך למשל, קורא אחד עשוי להבין
17 שמדובר בדימוי המושאל מספר דברים, אחר יבין שהמדובר בביטויים השאולים משירה של נעמי
18 שמר או משירה של דתיה בן-דור (על-פי האמור בספר דברים (כ, ה-ו), "הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית-חֶדֶשׁ
19 וְלֹא חֲנָכוֹ" וכן "הָאִישׁ אֲשֶׁר-נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חָלְלוּ, יֵלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ" ולא ישתתף במלחמה; משירה של
20 נעמי שמר "עוד לא אהבתי די", עולה שבניית בית ונטיעת כרם הן פעולות משמעותיות בחייו של
21 אדם, שהמדבר בשיר עדיין לא עשה. כאמור שם, "עוד לא נטעתי כרם ... עוד לא בניתי לי את בית
22 חלומותיי"; השיר "ארץ ישראל שלי" של דתיה בן-דור, מדבר על פעולות משמעותיות בבניית הארץ
23 ובהן בניית בית ונטיעת עץ. כך במילים "ארץ ישראל שלי יפה וגם פורחת / מי בנה ומי נטע? / כולנו
24 ביחד! / אני בניתי בית בארץ ישראל ... אני נטעתי עץ בארץ ישראל / אז יש לנו ארץ, ויש לנו בית, ויש
25 לנו עץ בארץ ישראל ...".
26
27 מכל מקום, בניגוד לדרך התמוהה שהתובע ביקש להבין את הדברים, כאילו נאמר שמעולם לא פעל
28 לבנייתו של בית או לא כרע על ברכיו, חפר גומה ונטע עץ, הקורא הסביר מבין שכוונת המחברים
29 הייתה לומר, שהפעולות שעשו התובע וחבריו, לא תרמו לבניין הארץ, אלא להפך. דומה כי לא רק
30 שזו הדרך היחידה שהקורא הסביר יכול להבין את הדברים, אלא שלא ברור איך ניתן לטעון שכוונת
31 הדברים היא אחרת או איך ניתן להבין אחרת את הדברים.
32
33 אשר לשאר ההיגדים, דומה כי אין צורך לבחון כל אחד מהם בנפרד, שכן ברור שכוונת הדברים היא
34 אמירה מזלזלת מצד המחברים כלפי "המתנחלים", שעמם נמנה התובע, כאילו הם "אוספים את

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 11-03-16170 דומב נ' יניב ואח'

1 הפלסטינאים מהמחסומים ונוסעים למפעל באזור התעשייה בברקן ... לא משלמים להם שכר
2 מינימום, כי הם סתם 'ערבושים' ..." וכך שאר ההיגדים שהובאו.
3
4 אין צורך בקריאה מתוחכמת ואינטליגנטית במיוחד ואף אין צורך בפרשנות לדברים, אלא די
5 בקריאתם ובהבנת הדברים כפשוטם, כדי להבין שמדובר בהתייחסות כוללנית ומכלילה המתייחסת
6 אל "המתנחלים" על-פי תפיסת המחברים ולשיטתם. אפילו ישנו קורא שנתפס לכלל טעות בכך
7 שחשב שהדברים מכוונים באופן אישי אל אלו שהוזכרו בפרק 23, כי אז באים המחברים לעזרתו
8 ומבהירים, שהכוונה אל כלל "המתנחלים". כאמור שם, באמצע הפרק, "כבר שנים שהמתנחלים
9 גורמים לנו לבנות את המדינה הפלשתינאית שתקום – על חשבוננו". כך גם בשאר הפרקים הרבים
10 שבהם מבטאים המחברים את ביקורתם הנחרצת כלפי "מפעל ההתנחלויות" וכלפי "המתנחלים".

11

12

הטעם השני – אין התייחסות אישית אל התובע, הנזכר רק בכינויו

13

14 40. אחד מאמצעי הכתיבה של המחברים כדי להבהיר שמדובר בכתיבה מכלילה, שבה מביאים
15 המחברים את עמדתם האישית כלפי "המתנחלים" הוא אמצעי ההכללה. המחברים אינם עוסקים
16 במנהיגים ספציפיים של ציבור זה, שכידוע הם רבים ולא מן הנמנע כי יהיה מי שיאמרו כי הם אינם
17 בהכרח אלו שהוזכרו בספרון. המחברים אף אינם מתייחסים באופן אישי אל מי מאלו שהוזכרו. הם
18 לא מספרים לקורא מה שמם המלא, הם אינם אומרים מיהם אותם אנשים, היכן הם גרים או מה
19 עשו או לא עשו בפועל. המחברים בוחרים בכינויים של שלוש דמויות מוכרות, שהיו פעילות ב"מפעל
20 ההתנחלויות", כפי שהדבר נקרא בספרון, ומגלגלים עליהם את טענותיהם ואת ביקורתם כלפי אותו
21 מפעל, כלפי הנעשה בו על-פי שיטת המחברים וכלפי "המתנחלים".

22

23 העובדה ש"דומפה" הוא התובע, כך הוא מוכר ואכן היה פעיל בהתיישבות היהודית בשטחי יהודה
24 ושומרון, אינה מעלה ואינה מורידה. הוא אינו מוזכר באופן אישי, אין התייחסות אישית אליו
25 ולקורא לא מסופר דבר על אודותיו. אם הקורא מכיר את "דומפה", שמע את שמו או את כינויו
26 בעבר, כי אז הוא מבין שהמחברים מבקרים את מעשיו בכל הקשור ב"מפעל ההתנחלויות". אך אם
27 הקורא אינו מכיר אותו, אז הדבר היחיד שהוא עשוי להבין הוא שככל הנראה יש מי שכך מכונה,
28 שהיה קשור ב"מפעל ההתנחלויות", שאותו מבקרים המחברים. אין דבר וחצי דבר המתייחס אל
29 "דומפה" או אל השניים האחרים באופן אישי העונה על הגדרת לשון הרע בחוק.

30

31 אף נוסף, כי ניסיונו של התובע לנַכֵּס לעצמו עלבון מהדברים, כאילו כוונו אליו באופן אישי וכאילו
32 בניגוד לאמור בפרק הנדון בספרון, הוא כן בנה בית, כן נטע עץ, מחלקה של גולני לא פטרלה סביב
33 מקום עבודתו, או לא כינה את הפלשתינאים "ערבושים", במקרה הטוב, מעוררת תמיהה.

34

35

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

הטעם השלישי – סגנון הכתיבה מצביע על כך שאין מדובר בקביעת עובדות

1
2
3 41. לבסוף ואולי החשוב מכל, סגנון הכתיבה, אופיו ותוכנו, מצביעים בברור על כך שכלל אין
4 מדובר בקביעת עובדות בכלל או בעובדות על אודות התובע בפרט. מדובר בכתיבה פוליטית
5 מובהקת, המובאת בסגנון ספרותי בוטה, מתריס ומתגרה, שנועד להדגיש עובדות, להקצין עמדות
6 ולהמחיש בצורה ציורית חדה ונחרצת את עמדת המחברים ביחס לנושאים הנדונים בספר ובהם
7 נושא "מפעל ההתנחלויות". הצגת עובדות אגב כתיבה בסגנון זה אינה מתיימרת להיות כתיבה
8 המתארת עובדות נכונות או מדויקות, אלא תכליתה להבליט נושאים מסוימים כדי לשרת את עמדת
9 הכותב. הקורא כתיבה בסגנון זה מבין שמדובר בכתיבה המציגה עובדות באופן מגמתי שאינו
10 מתיימר להיות מדויק וכי אין מדובר בהצגת עובדות כהווייתן. פרסום שנכתב בדרך זו שאינו
11 מתייחס לאדם מסוים באופן אישי, אינו יכול אפוא, להוות לשון הרע.

12
13 כך למשל, הובהרו הדברים בספרם של ח' גנאים, מ' קרמניצר ובי' שנור, "לשון הרע, הדין הרצוי
14 והמצוי" (בהוצאת המכון הישראלי לדמוקרטיה והמכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש
15 הרי ומיכאל סאקר, האוניברסיטה העברית בירושלים, 2005), בהציעם את מבחן המרכיב הדומיננטי
16 בפרסום כמבחן הקובע אם יש בפרסום משום לשון הרע, אגב הדגמת המבחן ביחס לאמירות
17 פוליטיות (שם, עמ' 104): "אמירה בשיח הפוליטי ... שכוללת בתוכה גם עובדה, הנה פרסום מעורב
18 שדינו נקבע לפי מבחן הדומיננטיות או מבחן הפרדה, לפי ההקשר ... בוויכוח פוליטי מנסה כל צד
19 לשכנע את הציבור בצדקת דרכו והעובדות מגויסות למטרה זו ונצבעות על ידה. רוב האנשים מבינים
20 שמדובר בהצגה מגמתית של נתונים, וכי אין לקבל את האמירה (גם בצד העובדתי שלה), כמבטאת
21 דברים כהווייתם".

ב. הגנת הפרסום

22
23
24
25 42. מסקנת הדברים המובאים לעיל היא אפוא, כי הספרון אֵנָן מהווה פרסום שיש בו משום
26 לשון הרע. אולם אפילו טעינו, הרי שפרסום זה זוכה להגנות הקבועות בדין וזאת מטעמים אלו:
27 ביחס לפרסום הנדון, גובר עיקרון חופש הביטוי על הזכות לשם טוב, אם בכלל נפגע; הפרסום
28 מתייחס לציבור ועל-כן אינו בר תביעה מכוח חוק איסור לשון הרע; הפרסום מהווה הבעת דעה
29 בתום-לב בעניין ציבורי.

חופש הביטוי לעומת הזכות לשם הטוב בפרסום בעל אופי פוליטי מובהק

30
31
32
33 43. הזכות לשם טוב, המוגנת בין השאר, בחוק איסור לשון הרע, וכך גם הזכות חופש הביטוי,
34 הוכרו זה מכבר כזכויות יסוד שהן חלק מכבוד האדם וזאת הגם שלא עוגנו כזכויות עצמאיות בחוק
35 יסוד: כבוד האדם וחירותו. על החשיבות של כל אחת מזכויות אלו, על מעמדן ועל החובה להגן

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 עליהן נכתב רבות ודומה כי היום אין עוד חולק שהדברים הם בבחינת מושכלות יסוד (ראו בהרחבה,
2 אהרן ברק, כבוד האדם – הזכות החוקתית ובנותיה, כרך ב', הוצאת נבו, תשע"ד-2014. עמ' 615-622
3 (בפרק 22, זכות הבת לשם טוב); עמ' 708-712 (בפרק 25, זכות הבת לחופש הביטוי) (להלן – **א' ברק**,
4 **כבוד האדם**)).

5
6 על חשיבות הזכות לשם טוב כחלק מכבודו של האדם נאמר בין השאר, כי "כבוד האדם ושמו הטוב
7 חשובים לעתים לאדם כחיים עצמם, הם יקרים לו לרוב יותר מכל נכס אחר. בתודעתנו החברתית
8 תופס שמו הטוב של האדם מקום מרכזי" (ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא, פ"ד מג(3) 840 (1989), כבוד
9 השופט (כתוארו אז) א' ברק, פסקה 16 (להלן – **עניין אבנרי**)). "נתקשה במאוד להבחין ולהבדיל בין
10 האדם עצמו לבין כבוד האדם. האדם וכבודו ירדו לעולם שלובים ואחוזים זה בזה; האדם הוא
11 כבודו וכבודו של האדם הוא האדם ... אדם שאיבד את כבודו אינו אלא צלם-אדם, אם תרצה: צל
12 אדם" (דנ"א 7325/95 ידיעות אחרונות נ' קראוס, פ"ד נב(3) 1 (1998), כבוד השופט מ' חשין, בפסקה
13 28 (להלן – **עניין ד"נ קראוס**)). "הכבוד של אדם הוא שמו הטוב והשם הטוב הוא הכבוד, כמעט
14 מילים נרדפות בדיבור אחד" (ע"א 751/10 פלוני נ' אילנה דיין-אורבך (2012), כבוד השופט י' עמית,
15 בפסקה 3 (להלן – **עניין ע"א דיין-אורבך**)).

16
17 בדומה, גם הזכות לחופש הביטוי הוכרה כזכות יסוד שהיא חלק מכבודו של האדם. זכות אשר מאז
18 בג"ץ "קול העם" (בג"ץ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, פ"ד ז 871 (1953), כבוד השופט
19 ש' אגרנט (להלן – **עניין קול העם**)), אין עוד חולק באשר לחשיבותה ולמעמדה, בהיותה "מהווה את
20 התנאי המוקדם למימושן של כמעט כל החירויות האחרות" (שם, עמ' 878). על חשיבותה של זכות
21 יסוד זו ועל מעמדה הנעלה, חזר בית המשפט פעם אחר פעם בהדגישו את עובדת היות "חופש הביטוי
22 נמנה עם חירויות היסוד של האדם בישראל, כזכות מסד ותנאי מוקדם להבטחת קיומן ולשמירתן
23 הנאמנה של רוב זכויות היסוד האחרות" (בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי
24 לממשלה, פ"ד סב(4) 715 (2008), כבוד השופטת מ' נאור, בפסקה 22 (להלן – **עניין המפקד
25 הלאומי**)). כבר בפרשת "קול העם" עמד השופט כבוד אגרנט על טעמיו החשובים של חופש הביטוי
26 ומאז נדרש בית המשפט העליון לכך פעם אחר פעם. טעמיו של חופש הביטוי העיקריים הם אפוא,
27 הצורך בחשיפת האמת, הבטחת המשטר הדמוקרטי והגשמתו העצמית של האדם (ראו בהרחבה וכן
28 את הפסיקה הרבה בעניין – א' ברק, כבוד האדם, עמ' 712-719).

29
30 44. הקושי בשמירה על הזכות לשם טוב לצד הזכות לחופש הביטוי עשוי להתעורר במקום שבו
31 ישנה התנגשות בין שתי זכויות אלו, במקום שבו חופש הביטוי מוביל לפגיעה בשמו הטוב של אדם.
32 המסקנה שאליה הגענו לעניין הפרסום הנדון היא, כי בענייננו אין בפרסום משום לשון הרע וממילא
33 שאף אינו פוגע בשמו הטוב של התובע. כך שבנסיבות אלו, אין לכאורה, כל הצדקה להגביל את חופש
34 הביטוי של מחברי הספרון.

35

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 עם זאת וכאמור לעיל, יכול ויש בנמצא מי שסבור כי שגינו במסקנתנו זו וכי יש בדברים הכתובים
2 בפרק 23 בספרון כדי לפגוע בשמו הטוב של התובע. במצב זה יש לבחון איזו זכות עדיפה, האם זכותו
3 של התובע לשם הטוב או זכותם של הנתבעים לחופש הביטוי.
4
5 שאלת האיזון הדרוש במקום שבו הזכות לשם הטוב מתנגשת עם הזכות לחופש הביטוי נדונה עוד
6 בפרשת "חברת החשמל נ' הארץ" (עניין ע"א הארץ; ד"נ 9/77 חברת החשמל לישראל בע"מ נ'
7 הוצאת עיתון הארץ בע"מ, פ"ד לב(3) 377 (1978) (להלן – עניין ד"נ הארץ). בדיון הנוסף חלקה עמדת
8 הרוב על עמדתו של השופט מ' שמגר, שקבע כי במקום שהפרסום מתייחס לעניין ציבורי, יש להעדיף
9 את חופש הביטוי על פני הזכות לשם הטוב.
10
11 עמדה זו של כבוד השופט ש' אגרנט הפכה להלכה בפסק הדין בעניין אבנרי, שבו קבע כבוד השופט א'
12 ברק כי האיזון שבין הזכות לשם טוב לבין חופש הביטוי ייערך תוך מתן משקל מיוחד לחופש הביטוי
13 על פני הזכות לשם טוב, במיוחד אם הפרסום עוסק בעניין ציבורי או אם הוא עוסק בבעל תפקיד
14 ציבורי. כך נקבע (שם, פסקה 25):
15
16 "באיזון זה בין הערך האישי והציבורי לשם טוב לבין הערך האישי והציבורי לחופש
17 הביטוי יש ליתן משקל מיוחד לערך בדבר חופש הביטוי. בעיקר יש ליתן משקל
18 מיוחד זה כל הנוגע לחופש הביטוי לענייני הציבור ולגופים ולאנשים הנושאים
19 משרות ציבוריות, או שהם בתפקידים שלציבור עניין בהם. הטעם לכך הוא כפול:
20 ראשית, בשל חשיבותו הרבה של חופש הביטוי, כתנאי חיוני למשטר דמוקרטי.
21 חופש הביטוי מאפשר החלפה של דעות, המאפשרת מצדה עיצוב של ההשקפות
22 הפוליטיות המעצבות את המשטר דברים אלה תופסים במיוחד לעניין חופש
23 הביטוי באשר לנושאים ציבוריים ובאשר לאנשים התופסים עמדות ציבוריות. אין
24 אפשרות לנתק דיון חברתי בעמדות וברעיונות, שיש לציבור עניין בהם, מדיון רציני
25 בבעלי העמדות ובהוגי הרעיונות. בתחום הציבורי והפוליטי קשה לנתק את הקשר
26 בין הדעה לבין מי שמביע אותה. מכאן הצורך החברתי לאפשר חופש לא רק באשר
27 לדעות אלא גם באשר לנושאי משרה המשמשים להן שופר. אכן, דווקא תחום
28 ציבורי זה חיוני ליתן משקל מירבי לחופש הביטוי, שכן בתחום זה מעוצבת
29 התפיסה החברתית והמדינית הקובעת את כיוונה של החברה. דווקא בתחום זה
30 הופכת חירות הביטוי לפגיעה במיוחד, בשל הנטייה לראות בצמצומה פתרון קל
31 לבעיות חברתיות שהפתרון הראוי להן נמצא במקום אחר. שנית, גופים ואנשים,
32 הנושאים במשרת ציבוריות או בתפקידים שלציבור עניין בהם, נוטלים על עצמם
33 מעצם מעמדם ותפקידם סיכונים הקשורים בהתנכלות לשמם הטוב. כמובן, אין
34 בכך כדי להצדיק פגיעה בשם הטוב, שהוא היקר בנכסיהם, אך יש בכך כדי להחליש
35 את המשקל שיש ליתן לשיקול זה ביחס לחופש הביטוי ... זאת ועוד: ביסוד חופש

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 הביטוי עומדת ההשקפה, כי התרופה לדבר שקר היא בדבר האמת ... התגובה
2 הראויה ללשון הרע היא בחשיפת השקר שבה ובהוצאת האמת לאור ...".
3
4 מאז ניתן פסק הדין בעניין אבנרי, הפכה ההלכה שנקבעה בו להלכה שלאורה נפסק גם במקרים
5 אחרים (ראו לעניין זה בע"א 1104/00 אפל נ' חסון, פ"ד נו(2) 607 (2002), כבוד השופטת (כתוארה
6 אז), ד' ביניש. הגם שבאותו עניין נקבע כי היה בפרסום משום לשון הרע, נדרש בית המשפט למבחן
7 שנקבע בעניין אבנרי והביא פסקי-דין רבים שבהם אומצה ההלכה שנקבעה בו. שם, פסקה 8).
8
9 45. כדי לבחון אם במקרה הנדון חופש הביטוי אמנם גובר על הזכות לשם הטוב, יש לבחון את
10 הפרסום בין השאר, לאור שלושת טעמיו של חופש הביטוי: חשיפת האמת, הבטחת המשטר
11 הדמוקרטי והגשמה עצמית של האדם. לצד טעמים אלו, יש לבחון את נושא הפרסום ואת זהותו של
12 התובע. מבחנים אלו מובילים למסקנה כי במקרה הנדון יש לבכר את עיקרון חופש הביטוי על פני
13 זכותו של התובע לשם טוב וזאת אפילו אמרנו – ולא אמרנו – כי יש בפרסום משום פגיעה בשמו
14 הטוב. כך מן הטעמים שעליהם נעמוד עתה בקצרה.
15
16 הטעם הראשון המצדיק את חופש הביטוי עניינו הצורך בחשיפת האמת (קול העם, עמ' 877). "יש
17 להבטיח את חופש הביטוי כדי לאפשר להשקפות ולרעיונות שונים ומגוונים להתחרות אלו באלו.
18 תחרות זו - ולא הכתבה 'מגבוה' – היא שתביא, בסופו של דבר, לחשיפת האמת" (בג"ץ 806/88
19 universal city studios inc נ' המועצה לביקורת סרטים, פ"ד מג(2) 22 (1989), כבוד השופט
20 (כתוארו אז) א' ברק, בפסקה 11). "על פי הצדקה זו כאשר הכול גלוי והכל חשוף, האמת תנצח את
21 השקר" (ע"א 8345/08 בן-נתן נ' בכרי (2011), כבוד השופט י' דנציגר, פסקה 24 (להלן – עניין בן-
22 נתן)).
23
24 בכל הקשור בפרסום הנדון, אין חשיבות רבה לשאלה אם האמור בו כולל דברי אמת או דברים
25 מדויקים, שכן הספרון אינו מתיימר להביא עובדות שהן בהכרח אמת צרופה. כבר בתחילת הספרון
26 המחברים מעידים על כך שאין מדובר בעבודה אקדמאית או בעבודה שלמה (פרק 5), ואף אין חולק
27 כי מדובר בסוג של יצירה ספרותית. מכל מקום, עצם העלאת העובדות כפי שמחברי הספרון בחרו
28 להציג היא חיונית, בין אם העובדות בספרון נכונות ובין אם לאו. שכן "חופש הביטוי הוא אמצעי
29 יעיל לקידום הידע וגילוי האמת. נטען כי רק במסגרת של 'שוק פתוח' של ביטויים, נבחנות תפישות,
30 דעות וטענות שונות, האחת אל מול רעותה. לאחר שישקע אבק הקרבות בין התפישות והדעות
31 המנוגדות, תשרוד הטובה מביניהן. כך גם ביחס לטענות עובדתיות סותרות – בשיח ציבורי פתוח
32 וחופשי, קיים סיכוי טוב שהאמת היא שתגבר בסופו של יום" (עניין ע"א דיין-אורבך, כבוד השופט ע'
33 פוגלמן, בפסקה 17).
34

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 – מכאן שבין אם יש ממש בעובדות המובאות בספרון ובין אם לאו – ואין אנו נדרשים להכריע בכך –
2 הרי שעצם הדיון בטענות העובדתיות בשיח ציבורי פתוח וחופשי, מאפשר בחינת העובדות והגעה אל
3 העובדות הנכונות. כך שכבר בטעם זה של חופש הביטוי לעצמו, הטעם שעניינו הצורך בחשיפת
4 האמת, יש כדי להצדיק את הפרסום. אולם אפילו אין ממש בעובדות המוצגות בו, בהיותו יצירה
5 אמנותית, הרי שבשונה מעבודת מחקר אקדמאית או תחקיר עיתונאי, ממילא שאינו מחויב לדייק
6 בעובדות. שכן חירות היצירה משתרעת גם על יצירות הכוללות עובדות שאינן אמת. כך בין השאר,
7 נקבע לעניין זה בעניין בן-נתן (כבוד השופט י' דנציגר, בפסקה 26):

8
9 "מחופש הביטוי נגזר חופש היצירה הכולל את היצירה האמנותית בתחום הספרותי
10 והחזותי לצורותיו (ראו: עניין Universal City, בעמ' 27). יש הסוברים כי זו זכות
11 חוקתית נפרדת ועצמאית (ראו: בג"ץ 4804/94 חברת סטיישן פילם בע"מ נ'
12 המועצה לביקורת סרטים, פ"ד נ(5) 661, 679-680 (1997); עניין סנש [בג"ץ 6126/94
13 סנש נ' רשות השידור, פ"ד נג(3) 817 (1999)], בעמ' 830), ויש הרואים רק בחלקה
14 כזכות הנגזרת מחופש הביטוי (ראו והשוו: אורית פישמן-אפורי 'זכויות תרבותיות
15 וזכויות אדם: כלי לפיתוח מאוזן של דיני זכויות יוצרים בישראל' משפטים 499,
16 528-527 (תשס"ז)). יהא אשר יהא מעמדה של החירות ליצור, זו, כחופש הביטוי,
17 משתרעת אף על יצירות אמנותיות שביסודן אי אמת (עניין סנש, בעמ' 830; והשוו:
18 עניין שינוי [בג"ץ 2194/06 מפלגת שינוי-מפלגת המרכז נ' יושבת ראש ועדת
19 הבחירות המרכזית (2006)], פסקה 10 לחוות דעתו של הנשיא א' ברק)."

20
21 הטעם השני, שעניינו הבטחת המשטר הדמוקרטי, מצדיק אף הוא את הפרסום הנדון. "החלפה
22 חופשית ולא מוכתבת מהשלטון של מידע, דעות והשקפות, תוך ניסיון לשכנוע הדדי, היא תנאי חיוני
23 לקיומו של משטר דמוקרטי, המבוסס על שלטונו של העם, על-ידי העם למען העם ... בלא חופש
24 הביטוי, הדמוקרטיה מאבדת את נשמתה" (בג"ץ 399/85 כהנא נ' רשות השידור, פ"ד מא(3) 255
25 (1987), כבוד השופט (כתוארו אז) א' ברק, בפסקה 16 (להלן – עניין כהנא)). "חופש הביטוי מהווה
26 אבן יסוד בהליכי המשטר הדמוקרטי, הבנויים על זרימה חופשית של דעות, רעיונות ואמונות. חירות
27 הביטוי היא, אכן, סם החיים של הדמוקרטיה; בלעדיה, משטר של שלטון חופשי, המבוסס על
28 בחירה חופשית, לא ייכון. פן נוסף לחופש הביטוי בהקשר זה נועד להביא לזרימה מלאה ושלמה של
29 מידע ואינפורמציה, שהיא חיונית לגיבוש דעה ועמדה במשטר דמוקרטי, ולאפשר התמודדות עם
30 אמת ושקר אגב כך" (עניין המפקד הלאומי, כבוד השופט א' פרוקצ'יה, בפסקה 13).

31
32 בספרון מציגים המחברים עמדות בנושאים הנוגעים בעומקן של סוגיות פוליטיות וחברתיות
33 העומדות במרכז השיח הציבורי הישראלי. עמדתם של המחברים, בין אם היא נסמכת על עובדות
34 נכונות ובין אם לאו, נועדה להביא לזרימת מידע, להשמעת דעות וליצירת דיונים בנושאים שנויים
35 במחלוקת. כל אלו חיוניים לגיבוש דעות ועמדות במשטר דמוקרטי, והכרחיים כדי לאפשר

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

- 1 התמודדות עם עובדות נכונות, או שאינן נכונות, לשם גיבוש עמדות. מכאן אפוא, שאף טעמו השני
2 של עיקרון חופש המידע מצדיק את פרסום הספרון.
3
- 4 הטעם השלישי, שעניינו הגשמה עצמית של האדם, המשמיע והשומע כאחד, נועד לאפשר מתן ביטוי
5 מלא לתכונותיו ולסגולותיו של האדם. הוא נועד "לטפח ולפתח עד הגבול האפשרי את האני שבו;
6 להביע את דעתו על כל נושא שהוא חושבו כחיוני בשבילו. בקיצור – להגיש את אשר על לבו" (קול
7 העם, עמ' 878). "רק בהבטחתו של חופש הביטוי ניתן להביא לידי הגשמה עצמית זו. בלא לאפשר
8 חופש להשמיע או לשמוע, לכתוב או לקרוא, להתבטא או לשתוק, נפגמת אישיותו של האדם, אשר
9 התפתחותו הרוחנית והאינטלקטואלית מבוססת על יכולתו לגבש באופן חופשי את השפעת עולמו ...
10 צורך זה אינו רק הצורך של הדובר. זהו גם צורך של השומע, ועל כן גם של הציבור הרחב" (עניין
11 כהנא, פסקה 15). "הצורך הפנימי להתבטא, לדבר הינו חזק-מכל-חזק, ואם ינסו לסכור פיו של
12 אדם, בכל-זאת ימצא את דרכו להתבטא. קרא לכך הגשמה עצמית, קרא לכך אוטונומיה של היחיד,
13 קרא לכך חופש הפרט. קרא אשר תקרא; הצרכים הנפשי והפיזיולוגי הם אבות הצורך להתבטא, הם
14 אבות חופש הביטוי. צורך נפשי זה, הצורך של כל אדם לבטא עצמו, החברה מצאה לנכון – ובצדק –
15 לעטוף אותו בזכות משפטית. המשפט הולך בעקבות טבע האדם" (עניין ד"ר נ"קראוס, כבוד השופט מ'
16 חשין, פסקה 29).
17
- 18 צורך פנימי זה של מחברי הספרון אף מצא את ביטויו בדברים שכתבו, בין השאר, בפרק "אנחנו"
19 (פרק 4) ובפרק "הוראות שימוש בטקסט הזה" (פרק 5) ובעוד מקומות רבים אחרים, שבהם הבהירו
20 שבכתיבת הספרון, החליטו לתת ביטוי לדעותיהם שלהם. שכן כלשונם, "כתבנו כאן על חלק
21 מהדברים שמטרידים אותנו מאד. עניינים שלא נותנים לנו מנוח" (שם). המחברים אף מוסיפים
22 פניות רבות אל הקוראים. הם מניחים שהדברים שהם כותבים אולי יקוממו או ירגיזו והם מוסיפים
23 "תעכלו ותעצרו לחשוב, להתווכח להתעצבן ואם תרצו לקלל – חופשי ..." (שם).
24
- 25 הספרון הוא אפוא כתיבה העוסקת בלבן של המחלוקות בחברה הישראלית, בלב המחלוקות
26 הפוליטיות והחברתיות. הוא נותן ביטוי לדעות של המחברים, שאינם מתימרים לדבר בשם אחרים,
27 הוא נכתב בסגנון ייחודי, ציני, בוטה ואף גס, מגמתי, מתריס ומעורר ויכוח, הוא עושה שימוש בכלים
28 ספרותיים, בדימויים ובסגנונות שונים. הוא לא נועד להיות פרי מחקר מדעי או תחקיר מדויק, הוא
29 נועד לבטא את הצורך של המחברים להתבטא. כאמור, החברה שלנו מצאה לנכון לעטוף זכות ביטוי
30 זו בזכות משפטית היא הזכות לחופש הביטוי.
31
- 32 46. משמצאנו שפרסום הספרון מתיישב עם הזכות לחופש הביטוי וכי טעמיה של חירות זו
33 מצדיקים את הפרסום, נותר לבחון שמא, הזכות לשם הטוב של התובע גוברת על הזכות לחופש
34 הביטוי. לשם כך נניח שאמנם התובע נפגע מאשר נאמר כלפיו, הרי שדי בכך שהספרון עוסק
35 בעניינים בעלי עניין ציבורי רב ודי בכך שהתובע הוזכר בשל פעילותו הציבורית באותם נושאים, כדי

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 שזכותו לשם טוב, שלטענתו נפגע, תיסוג מפני הזכות לחופש הביטוי. כל זאת על אחת כמה וכמה
 2 במקום שבו כאמור לעיל, אין הפרסום עוסק בתובע, אין באמור בפרסום דברים שיש בהם כדי לפגוע
 3 בתובע באופן אישי, במעשיו או בפעילותו הציבורית ובמיוחד לנוכח העובדה שאף התובע טען
 4 והסכים לכך שעסק שנים רבות בפעילות ציבורית. כל אשר יש בפרסום הוא דברי ביקורת נוקבים
 5 מצד המחברים, שדעתם הפוליטית, כך נראה, שונה מדעתו של התובע ודרכם, כך נראה, אף שונה
 6 מדרכו. חילוקי דעות, קשים ומרים ככל שיהיו וביקורת הנובעת נוקבת מכך, אינם מצדיקים שלילת
 7 פרסום. מכל מקום וכאמור, אפילו אמנם היה בפרסום כדי לפגוע בתובע או בשמו הטוב – ואיננו
 8 סבורים כך – הרי שבכל מקרה, על-פי המבחן שנקבע עוד בעניין אבנר, הייתה פגיעה זו נסוגה מפני
 9 עיקרון חופש הביטוי. שכן כאמור, לנוכח היות התובע דמות ציבורית שעסקה בפעילות ציבורית, יש
 10 לבכר את עיקרון חופש הביטוי על פני הזכות לשם הטוב של התובע, אם בכלל הייתה בה פגיעה
 11 כלשהי.

12

פרסום המתייחס לציבור אינו בר תביעה מכוח חוק איסור לשון הרע

14

15 47. אחת מטענות ההגנה שטענו הנתבעים נסמכת על הוראת סעיף 4 בחוק איסור לשון הרע,
 16 הקובעת כי לשון הרע על ציבור כלשהו "אין בה עילה לתובענה אזרחית או לקובלנה". לטענתם,
 17 האמור בפרק 23 בספרון שבו מוזכר התובע בכינויו, מכיון כלפי "כלל ציבור המתנחלים", שהתובע
 18 אך מייצגם. לפיכך לטענתם, התובע כלל לא יכול היה להגיש את התביעה הנדונה.

19

20 אכן ככלל, אין אדם יכול להגיש תביעה שעניינה לשון הרע שהוצא על ציבור (ע"א 698/77 ועד עדת
 21 הספרדים בירושלים נ' יעקב ארנון, פ"ד לב(2) 183 (1978), כבוד השופט ויתקון בפסקה הרביעית;
 22 עניין בן נתן, כבוד השופט י' דנציגר, פסקאות 30-51). אף יש מקום לקבל את הטענה כי הדרך
 23 הסבירה להבנת הדברים הכתובים בספרון, העומדים בבסיס התביעה הנדונה, היא כי הם נאמרו
 24 כלפי "ציבור המתנחלים" ולא כלפי פלוני, אלמוני, התובע או האחרים שהוזכרו. עם זאת, לנוכח
 25 העובדה שכינויו של התובע כן הוזכר, בנפרד מ"ציבור המתנחלים", לכאורה יש יסוד לטענה הנגדית,
 26 כי אילו אמנם היה מדובר בלשון הרע, היה הוא רשאי לתבוע את עלבונו.

27

הבעת דעה בתום לב בעניין ציבורי

28

29 48. לבסוף, במקרה הנדון נראה כי אמנם עומדת לנתבעים ההגנה הקבועה בסעיף 15(4) בחוק
 30 איסור לשון הרע, בהיות הדברים שפורסמו בספרון בגדר הבעת דעה מובהקת, בתום לב בקשר לעניין
 31 ציבורי.
 32

33

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 הגנת תום הלב בהבעת דעה עומדת למפרסם אם הראה כי "הפרסום היה הבעת דעה על התנהגות
2 הנפגע בתפקיד שיפוטי, רשמי או ציבורי, בשירות ציבורי או בקשר לעניין ציבורי, או על אפיו, עברו,
3 מעשיו או דעותיו של הנפגע במידה שהם נתגלו באותה התנהגות".

4
5 תחילה יש לזכור, כי הבעת דעה אינה חייבת להיות אמת, כל עוד מדובר בהבעת דעה, אפילו
6 השתרבו לתוכה עובדות לשם ביסוס אותה דעה (ד"נ חברת החשמל, שם). עם זאת, במקום שבו
7 מבקש המפרסם ליהנות מהגנת תום הלב בהבעת דעה, צריך שיובן כי מדובר בהבעת דעה ואם הדעה
8 המובעת מתיימרת להסתמך על עובדות, כי אז עליהן להיות נכונות. לעומת זאת, אין הכרח שהרכיב
9 של הדעה המובעת, יהיה אמת (רע"א 10520/03 בן גביר נ' דנקנר (2006), כבוד השופטת ע' ארבל,
10 אחת השופטות שהיו בדעת רוב, בפסקאות 12-14. כן ראו את פסקי הדין המובאים שם).

11
12 בענייננו כאמור, מקריאת הספרון כולו, מהדברים שכתבו המחברים ומהאמור בהערות שהוסיפו
13 לאורך כל הספרון, ברור כי מדובר בעמדתם של המחברים, בדעתם, בהשקפת עולמם ובתפיסתם
14 הפוליטית והחברתית. גם העובדות שמובאות בספרון, מובאות באופן כללי ללא כל התיימרות להציג
15 עובדות מדויקות, ללא הפניה אל מקורות המידע ותוך השענות על מידע כללי, אשר המחברים
16 מניחים שלמצער חלקו מצוי בידי הקורא. הדברים ברורים לאורך כל הספרון, שתכליתו היא הצגת
17 עמדתם של המחברים ותפיסתם. הספרון כולו אינו אלא, משנתם הפוליטית-חברתית של המחברים.
18 אף לא יכולה להיות מחלוקת על כך שהספרון כולו עוסק בעניינים ציבוריים העומדים בלב לבן של
19 המחלוקות הפוליטיות והחברתיות בישראל. מכאן אפוא, שלא יכולה להיות מחלוקת על כך שמדובר
20 בפרסום אשר חוסה תחת ההגנה של תום לב בהבעת דעה ביחס לעניין ציבורי.

21
22 **(5) בחינת התביעה המתייחסת אל פרסום מהסוג הנדון**

23
24 49. מסקנת הדברים עד כה היא אפוא, כי אין בפרסום משום לשון הרע; כי בכל מקרה לנוכח
25 עיקרון חופש הביטוי יש לבכר פרסומים מהסוג הנדון על פני איסור פרסומם לנוכח החשש של פגיעה
26 לכאורה, בזכות לשם הטוב; כי אפילו היה בפרסום משום לשון הרע, הרי שמדובר בהבעת דעה בתום
27 לב בעניין ציבורי.

28
29 לנוכח מסקנות אלו ובשים לב לנושא הפרסום ולאופייה של התביעה, טענו הנתבעים טענות אלו: כי
30 יש לדחות את טענות התובע שהלינו על האופן שבו, בסופו של דבר, הוכרעה התביעה הנדונה מתוך
31 ניסיון לקצר את ההליכים ואף יש להעדיף דרך זו של בירור תביעות מהסוג הנדון; כי יש לתת את
32 הדעת להשלכה שיש לתביעות אלו ולדרך שבה יש להתמודד עמן לשם מניעת "האפקט המצנן"
33 שבענייניו הרחיבו הנתבעים וזאת בין השאר, בדרך של פסיקת הוצאות בסכום הולם. התובע נמנע
34 מלהגיב לטענות אלו ומכל מקום, נבקש להתייחס אל נושאים אלו בקצרה.

35

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

סובלנות כלפי דעות מנוגדות, אפילו הן מקוממות

1
2
3 50. כפי שכבר נאמר, אין חולק כי התביעה הנדונה הוגשה בעניין פרסום שכל כולו עוסק
4 בעניינים פוליטיים העומדים בלב לבו של השיח הפוליטי והחברתי במדינת ישראל, המעסיק את
5 החברה הישראלית זה שנות דור. דומה שאף אין מחלוקת על כך שעמדתו של התובע ביחס לנושאים
6 רבים בספרון ובהם כל הקשור בנושא "מפעל ההתנחלויות" שונה בתכלית מזו של המחברים.
7 הנתבעים טענו אפוא, כי התביעה הוגשה רק כדי להרתיע מפני הבעות דעה המנוגדות לאלו של
8 התובע וכדי "להעניש" את הנתבעים על עמדותיהם. כן טענו, כי יש בתביעות מסוג זה כדי ליצור
9 "אפקט מצנן" שיגרום לחשש מפני הבעת דעות פוליטיות, שיכול כי אינן מקובלות על חלקים
10 נרחבים בציבור הישראלי.

11
12 אכן אין חולק כי הציבור בישראל מקוטב בדעותיו בנושאים רבים, שבחלק ניכר מהם עוסקים
13 המחברים, כפי שעמדנו על כך לעיל. קיומה של חברה דמוקרטית אכן מחייבת גילוי סובלנות כלפי
14 דעות מנוגדות, שכן "אנו חיים במדינה דמוקרטית שחופש הדיבור וההתארגנות בה הוא אחד
15 מיסודותיה. אזרחי המדינה משתייכים למפלגות שונות, והשקפותיהם בענייני האומה שונות לעתים
16 מן הקצה אל הקצה, ומה לנו כי נבכר מפלגה אחת על פני רעותה" (ע"א 30/72 פרידמן נ' סגל, פ"ד
17 כז(2) 225 (1973), כבוד השופט מ' עזיוני, עמ' 233). לנוכח חילוקי הדעות העמוקים בין קבוצות
18 ופגלים בחברה הישראלית יש לדעת כי "חילופי הדעות, הליבון של ההשקפות, הוויכוח הציבורי,
19 הרצון לדעת וללמוד ולשכנע, כל אלה הם כלים חיוניים העומדים לרשות כל דעה, כל השקפה וכל
20 אמונה בחברה חופשית. קביעת סייגים והבחנות בין האזרחים, אשר לחלקם מקנים זכויות ולחלקם
21 לא, סותרת את האמת המונחת ביסודן של החירויות ... גם עם דעות והשקפות בלתי מקובלות יש
22 לנהל ויכוח ולחפש דרכי שכנוע. האיסורים וההגבלות הם אך מכשיר קיצוני, שהוא בגדר אמצעי
23 אחרון. נקודת המוצא היא, כי חופש הדיבור ביטויו הבולט בכך שמעניקים אותו גם לאלו שדעותיהם
24 נראות כמוטעות ואף מסוכנות" (ע"ב 2/84 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, פ"ד לט(2) 225
25 (1985), כבוד הנשיא מ' שמגר, בפסקה 21 (להלן – עניין ניימן)).

26
27 אכן כל דעה, גם דעותיהם של מחברי הספרון וגם דעותיו של התובע הן דעות הראויות להגנה. "זהו
28 החופש של החברה להחליף, ברוח סובלנית, ללא מורא ופחד ומתוך כיבוד האוטונומיה של כל יחיד,
29 דעות והשקפות, ולשכנע זה את זה כדי לייצב, לעגן ולפתח את המשטר הדמוקרטי" (עניין כהנא,
30 כבוד השופט ברק, בפסקה 13).

31
32 51. ריבוי דעות אינו דבר שלילי הוא דבר מבורך ויש לקבלו. לעניין זה יפים דבריו של כבוד
33 השופט (כתוארו אז) מ' אלון בעניין ניימן, בפסקה 8: "ריבוי דעות זה אין בו משום תופעה שלילית
34 או פגם, אלא מהותי הוא לעולמה של הלכה ... ולא זו בלבד, אלא יש בריבוי הדעות והגישות כדי
35 יצירתה של הרמוניה, של אחדות מתוך שוני ... ריבוי הדעות הוא חלק מהותי ומבורך בכלל חייה של

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 חברה מתוקנת. חכמים אף התקינו ברכה מיוחדת על הסוד הכמוס ביצירה מופלאה זו של ריבוי
2 דעות בחברה: 'הרואה אוכלוסין (= ציבור גדול מאד) - מברך ברוך חכם הרזים; שאין פרצופותיהן
3 דומות זו לזו ואין דעותיהם דומות זו לזו' (תוספתא (צוקרמנדל), ברכות, ז, ה; וראה בבלי ברכות,
4 נח, א) ... ריבוי דעות זה מן הראוי שיכובד על-ידי המנהיג ועל-ידי השלטון. ביטוי מאלף לכך נמצא
5 בדברים הבאים (במדבר רבה, פינחס, פרשה כא, ב; תנחומא, פינחס, י): 'כשם שאין פרצופיהן (של
6 בני אדם) שוין זה לזה, כך אין דעתן שוה זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו... שכן
7 משה מבקש מן הקדוש ברוך הוא בשעת מיתתו ואומר לפניו: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתם
8 של כל אחד ואחד, ואין דעתן של בניך דומה זה לזה. כשאני מסתלק מהן, בבקשה ממך, מנה עליהם
9 מנהיג שיהא סובל לכל אחד ואחד לפי דעתו'. זאת תורת המנהיגות והשלטון במורשת ישראל –
10 שיהיו סובלים כל אחד ואחד, כל קבוצה וקבוצה, לפי דעתם ולפי השקפת עולמם. וזהו סודן הגדול
11 של הסובלנות ושל ההקשבה לזולת, וזהו כוחה הגדול של זכות הבעת הדעה לכל אחד ואחד ולכל
12 ציבור וציבור, שלא זו בלבד שהכרחיים הם למשטר תקין ונאור אלא אף חיוניים לכוחו היוצר, שהרי
13 בעולם הריאלי 'שני יסודות מתנגדים זה לזה מתלכדים יחד ומביאים לידי הפריה. ומכל שכן בעולם
14 הרוחני' (הרב אברהם יצחק הכהן קוק, הניר, ירושלים, תרס"ט, עמ' 47; אדר היקר, עמ' יג ואילך)".

15
16 אכן, יש דברים שקשה לשמוע, שפוגעים ברגשות, בהיותם משתלחים בעמל כפיו של האחר ואולי אף
17 במפעל חייו. אך אין בפגיעה, בכל פגיעה, אפילו היא פוגעת ברגשות, כדי להגביל את חופש הביטוי
18 "אם כל פגיעה ברגשות תאפשר הגבלת חופש הביטוי, כי אז לא יהא קיום לחופש הביטוי ... אם כל
19 פגיעה ברגשות תאפשר פגיעה בחופש הביטוי, סופנו שלא נכיר בחופש הביטוי כלל. על-כן חייבת
20 חברה דמוקרטית, המבקשת להגן הן על חופש הביטוי והן על רגשות הציבור, לקבוע 'רמת סיבולתי',
21 שרק פגיעה ברגשות הציבור העולה על רמה זו תצדיק פגיעה בחופש הביטוי" (בג"צ 953/89 אֵינְדוֹר נַ
22 ראש עיריית ירושלים, פ"ד מה(4) 689 (1991), כבוד השופט (כתוארו אז) א' ברק, בפסקה 7). חופש
23 הביטוי לא נועד להגן על דברים שאנחנו מסכימים להם, הוא לא נועד להגן על מחמאות או על דברים
24 נעימים וערבים לאוזן. הוא נועד להגן גם על דברים קשים. "חופש הביטוי אינו רק החופש לבטא
25 דברים בשקט ובנועם. חופש הביטוי הוא גם החופש לבטא דברי זעקה, הצורמים את האוזן" (עניין
26 כהנא, כבוד השופט א' ברק, פסקה 16). כך היו גם דברי התוכחה של נביאי ישראל "מלחמתם
27 ועמידתם בשער של נביאי ישראל, גם כאשר נתקלו בתגובות קשות וזועמות, שימשו מקור השראה
28 בלתי נדלה למאבק על חופש הבעת דעות ולמשטרים הדמוקרטיים הנאורים שבימינו" (עניין ניימן,
29 כבוד השופט מ' אֶלוֹן, בפסקה 8).

30
31 עקרונות אלו חייבים לעמוד לנגד עיני מי שמבקש לתבוע את עלבונו בתביעת לשון הרע. עליו לשאול
32 את עצמו, אם אמנם מדובר בפרסום המהווה לשון הרע, או בפרסום שאינו ערב לאוזניו, אך המותר
33 ומוגן בשל הזכות לחופש הביטוי.

34
35

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

בירור תביעות מהסוג הנדון, זכות הגישה לערכאות ואיסור "נגישה"

1
2
3 52. "זכות הגישה לערכאות המשפט מוכרת מזה זמן כזכות יסוד של האדם אף שאינה כתובה
4 עלי-ספר. כך היה קודם לחקיקת חוקי-היסוד בדבר זכויות האדם, וכך גם היום. הדעה הרווחת היא
5 כי זכות הגישה לערכאות היא בעלת מעמד חוקתי: 'הזכות לפנות לבית-המשפט היא זכות חוקתית.
6 בעבר היא היתה חלק מהזכויות ההילכתיות. כיום היא נגזרת מחוקי היסוד עצמם. יש לה מעמד
7 חוקתי-על-חוקי' (הנשיא ברק בענין תלמוד תורה [נע"א 6805/99 תלמוד תורה הכללי והישיבה
8 הגדולה עץ חיים בירושלים נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, ירושלים, פ"ד נו(5) 433, 444
9 (2003)]" (רע"א 993/06 מדינת ישראל נ' מוסטפה דיב מרעי דיראני (2011), כבוד השופטת א'
10 פרוקצ'יה, פסקה 23 וכן ראו פסקאות 21-26 והפסיקה הרבה המובאת שם). "זכות הגישה לערכאות
11 מהווה, אפוא, תנאי בלעדיו-אין להגשמת הזכויות המהותיות הנתונות לאדם, אשר נותרות,
12 בהעדרה, חסרות ערך ממשי" (שם, פסקה 22). "זכות הגישה לערכאות משקפת, אפוא, הכרה
13 חוקתית בזכותו של הפרט ליזום הליך שיפוטי לבירור טענותיו בעניין פגיעה בזכויותיו. האופי
14 החוקתי של הזכות מקרין על הפרשנות העקרונית הניתנת להוראות סדרי הדין, ומשליך על אמות-
15 המידה להפעלת שיקול-הדעת השיפוטי המיושמות ביחס להסדרים דיוניים שונים" (שם, פסקה 25).
16
17 53. אין חולק, כי זכות הגישה לערכאות עומדת לכל אדם המבקש ליזום הליך שיפוטי לשם
18 קבלת סעד בשל כך שלטענתו, נפגעה זכות מזכויותיו. ממילא שאדם הסבור ששמו הטוב נפגע וכי
19 הוציאו את דיבתו רעה, זכאי לפנות אל בית המשפט ולעתור לקבלת סעד מתאים. אך יש לזכור
20 שזכות הגישה לערכאות, ככל זכות, אינה מוחלטת.
21
22 הנתבעים אינם חולקים על זכות הגישה לערכאות. עם זאת, טוענים הם, כי על בית המשפט להגן אף
23 על זכויותיהם שלהם ועל זכויותיהם של נתבעים בכוח מפני תביעות מהסוג הנדון, אשר יש בהן
24 לטענתם, כדי ליצור "אפקט מצנן" שירתיע מפני שימוש בזכות היסוד של חופש הביטוי. לטענתם,
25 עצם ההליך שעמו נדרשו להתמודד, המשאבים שנדרשו להקדיש לתביעה ובהם ההוצאות הכספיות
26 הניכרות, מרתיעים מפני זכותם לחופש הביטוי וזכותם להבעת דעה. לטענתם, אנשים יחששו
27 להתבטא ולהביע דעות פוליטיות וחברתיות שעשויות להיות לא מקובלות בעיני גורמים בחברה
28 הישראלית, אשר יפעלו להשתקתם בהגשת תביעות דיבה ופגיעה בהם בדרכים אחרות. מכאן
29 בקשתם המפורשת, שבית המשפט יביע את עמדתו בעניין תופעות מסוג זה.
30
31 לא נראה שבמסגרת זו ובכלל, על בית המשפט להידרש אל תופעות מהסוג שעליו מצביעים הנתבעים.
32 על בית המשפט להידרש רק אל הסכסוך המתברר בפניו. עם זאת, אכן סברתי כי בתביעות מהסוג
33 הנדון, מן הראוי לברר תחילה אם אמנם מדובר בלשון הרע. כך סברתי במקרה הנדון וכך במקרים
34 אחרים. אכן, די בעיון בתיק התביעה הנדונה כדי להיווכח כי חיוב בעלי הדין בהגשת תצהירים
35 שנועדו להתמודד עם השאלה אם היה אמת בפרסום, אם טענות הנתבעים בספרון בעניין "מפעל

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

- 1 ההתנחלויות" נכונות ואם יש ממש בטענות שטענו בעניין עלות מפעל זה, גררו מצב שקשה לקבלו.
2 היקף התצהירים שעליו עמדנו, המסמכים והניירת שהגישו הצדדים חורג הרבה מעבר לגבולות
3 הסביר ביחס לתביעה מהסוג הנדון, מה גם שספק אם המסגרת הנדונה היא אמנם מסגרת ראויה
4 לברור המחלוקות הפוליטיות והחברתיות שבהן עוסק הספרון נושא התביעה הנדונה. ספק רב יותר,
5 אם ראוי שבית המשפט יכריע אם טענות הנתבעים בעניין "מפעל ההתנחלויות" נכונות, אם לאו.
6
7 54. ככל שהדברים אמורים בתביעה הנדונה, אכן סברתי וכך נהגתי לאחר שהתביעה הועברה
8 להמשך שמיעתה לפניי (גם אם היה זה מאוחר יחסית להליכים שהתנהלו במסגרת התביעה הנדונה),
9 כי אין להכביד על בעלי הדין שלא לצורך. לפיכך ראוי לברר תחילה את השאלה אם אמנם יש
10 בפרסום משום לשון הרע ואם עומדות לנתבעים הגנות שאינן מחייבות שמיעת ראיות. רק אילו היה
11 נמצא כי מדובר בפרסום שיש בו משום לשון הרע וכי לא עומדת לנתבעים אף הגנה מאלו שנטענו, כי
12 אז לכאורה, היינו נדרשים לשמיעת ראיות לעניין הגנת אמת בפרסום.
13
14 התובע מצדו, התנגד לברור הראשוני של השאלה אם אמנם יש בפרסום משום לשון הרע, הוא אף
15 התנגד לניסיון לקצר את תהליך ברור התביעה בדרך של הגשת סיכומים בכתב והוסיף והתנגד
16 להליך שנקט בסופו של דבר, של הגשת הסיכומים בשאלות שאינן מצריכות שמיעת ראיות. לכך יש
17 מחיר כשם שיש מחיר גם לעצם הגשת התביעה בגין פרסום אשר רחוק מלהוות לשון הרע.
18
19 55. כאמור, לכל אדם ובכלל זה התובע, עומדת זכות הגישה לערכאות. אולם לצד זכות זו של
20 תובע, ישנן זכויות גם לנתבע לבל ייגרר להליך יקר וממושך שמראש ניתן לומר, שסיכויי קלושים.
21 לא זו בלבד, אלא שיש לזכור שלצד זכות הגישה לערכאות עומד איסור הנגישה. הכוונה לאיסור
22 המוסרי לפתוח בהליך נפל או להמשיכו לאחר שהתברר שכזה הוא. אין כוונתנו אל עוולת הנגישה
23 הקבועה בסעיף 60 בפקודת הנוזיקין, המתייחסת רק להליך נפל פלילי, פשיטת רגל או פירוק. כוונתנו
24 לאיסור המוסרי המחייב שלא לנהל הליך סרק אזרחי. בענייננו, קשה לומר כי מדובר בתביעה
25 שמלכתחילה היה לה סיכוי להתקבל, קשה לומר כי מדובר במקרה שהיה בו כדי להצביע על כך
26 שלכאורה, הוציאו הנתבעים לשון הרע על התובע, קשה לומר כי לא היה ברור מראש כי מדובר
27 בפרסום שחופש הביטוי מגן עליו מפני פגיעה נטענת וקלושה בשמו הטוב של התובע. בנסיבות אלו
28 ובמיוחד לאחר שהתובעים שטחו את טענותיהם בנושאים אלו כבר בבקשתם לסילוק התביעה על
29 הסף, ראוי היה שהתובע יבחן שנית את תביעתו. לחלופין, ראוי היה שיסכים לסיכום בכתב ללא
30 צורך בשמיעת ראיות בעניין טענת אמת בפרסום שאינה רלוונטית לנסיבות הנדונות. אף ראוי היה
31 שיסכים לברור מקדמי, אם יש בעצם הפרסום משום הוצאת לשון הרע. התובע לא עשה כן, ואף שב
32 והעמיס עוד עילות תביעה שלא היה מקום לבסס את התביעה עליהן. לכך כאמור יש מחיר.
33

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 16170-03-11 דומב נ' יניב ואח'

1 הדרך להתמודד עם אותו "אפקט מצנן" שהנתבעים טענו כי יש להתריע מפניו, הוא אפוא, בכך
2 שתובעים בכוח יידעו, כי אם יגישו תביעות שנועדו לפגוע בחופש הביטוי והתביעות תמצאנה חסרות
3 בסיס, יהיה עליהם לשאת בהוצאות הנתבעים. כך, טבין ותקילין.

4

5 **ה. סיכום, מסקנות ותוצאה**

6

7 56. מכל הטעמים שעליהם עמדנו, דינה של התביעה על כל עילותיה, להידחות.

8

9 אין בפרסום נושא התביעה משום הוצאת לשון הרע על התובע. מדובר בפרסום שראוי להגנה לנוכח
10 הזכות לחופש הביטוי, כך שאפילו אמרנו כי היה בתוכנו דברים שיש בהם לכאורה משום הוצאת
11 לשון הרע על התובע – ולא כך אמרנו – הרי שיש מקום להעדפת הזכות להתבטא בנושאים
12 ציבוריים, פוליטיים וחברתיים על פני פגיעה דחוקה – שאף אותה לא מצאנו – בתובע. הדברים
13 שנאמרו אגב הזכרת כינויו של התובע לא עסקו בתובע באופן אישי. הוא אף לא הוזכר בשמו המלא,
14 אלא הוזכר בכינויו כמי שמסמל, או מייצג, את הציבור שכונה בפרסום "ציבור המתנחלים". התובע
15 עצמו אינו חולק על כך ובכל מקרה, זכותם של הנתבעים, שדעתם שונה, להביע את דעתם, לבקר את
16 ביקורתם ולהשמיע דברים, אפילו קשים, בנושאים שבהם בחרו להתבטא.

17

18 השאלה איננה אם אנחנו או התובע מסכימים עם הדברים. השאלה גם איננה אם הדברים ערבים
19 לאוזנו או ערבים לאוזנו של התובע. השאלה העומדת למבחן היא אחרת, אם מותר להשמיע את
20 הדברים, אם מותר להביע את העמדות המובאות בספרון, אם מותר לכתוב אותם ואם מותר לפרסם
21 אותם. התשובה לכל השאלות היא חד-משמעית בחיוב, ובמיוחד לנוכח העובדה שאין בדברים כל
22 פגיעה אישית בפלוני, באלמוני או בתובע.

23

24 מכל מקום, השאלה אף איננה מי מהצדדים צודק או מי אומר אמת ובכל מקרה, לא לנו להכריע
25 בכך.

26

27 57. משהגענו לכלל מסקנה כי מלכתחילה לא היה מקום להגשת התביעה ולנוכח המשאבים
28 הרבים שהנתבעים נדרשו להשקיע בתביעה הנדונה בשל התנגדות התובע לקצר באותם הליכים, על
29 התובע לשאת בהוצאותיהם הריאליות של הנתבעים, ככל שניתן. כל זאת כאמור, אף מהטעם שעל
30 תובעים בכוח לדעת, שכשם שזכותם לתבוע את עלבונם במקום שהיה בפרסום על אודותם משום
31 לשון הרע, כך במקום שיימצא שלא היה בסיס לתביעתם, יידרשו הם לשאת בהוצאותיו הריאליות
32 של הנתבע, שנגרר אל התביעה ונאלץ להתגונן מפניה ולהשקיע משאבים לניהולה.

33

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 11-03-16170 דומב נ' יניב ואח'

1 התובע ישלם לכל אחד מהנתבעים 1 ו-2 סך כולל של 30,000 ₪ עבור שכר-טרחת עורך-דין ועבור
2 הוצאות המשפט (סך הכול 60,000 ₪) ולנתבע 3 ישלם סך של 10,000 ₪. סכומים אלו ישולמו
3 לנתבעים באמצעות באי-כוחם תוך שלושים יום מיום המצאת פסק הדין.

4

5

6 ניתן היום, י"ח במרחשוון תשע"ה, 11 בנובמבר 2014, בהיעדר הצדדים.

7 תמר בר-אשר צבן, שופטת

8